

Ministry of European Integration
REPUBLIC OF SERBIA

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

EU
PRO+

UVODNI IZVEŠTAJ

(KONAČNA VERZIJA)

Ministry of
European Integration
REPUBLIC OF SERBIA

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

THE EUROPEAN UNION FOR
LOCAL DEVELOPMENT
EU PRO+

Opšti cilj:

Doprineti društveno-ekonomskom razvoju, prosperitetu i socijalnoj koheziji društva u Srbiji

Svrha:

Smanjiti društveno-ekonomske razlike u dva regiona u Srbiji

Budžet:

30 miliona EUR

Donator:

Evropska unija

Datum početka:

1. januar 2021. godine

Datum završetka:

31. decembar 2023. godine

Područje programa:

Region Šumadije i Zapadne Srbije i region Južne i Istočne Srbije

**Implementacioni
partner:**

Kancelarija Ujedinjenih nacija za projektne usluge (UNOPS)

Datum izveštaja:

2. septembar 2021. godine

**Period obuhvaćen
izveštajem:**

1. januar 2021 – 30. april 2021. godine

Izveštaj pripremio:

UNOPS

Skraćenice

PO	Područje odgovornosti
OPP	Organizacija za podršku preduzećima
CAT-I (eng.)	Alat za procenu kapaciteta za infrastrukturu
PDP	Poziv za dostavljanje predloga projekata
CLLD (eng.)	Lokalni razvoj kojim upravljaju jedinice lokalne samouprave
OCD	Organizacija civilnog društva
DEU	Delegacija Evropske unije
RAS	Razvojna agencija Srbije
PD	Programski dokument
EU	Evropska unija
APRR	Akcioni plan za rodnu ravnopravnost
ITI (eng.)	Integralne teritorijalne investicije
ISTD (eng.)	Integralni održivi teritorijalni razvoj
LAG (eng.)	Lokalne akcione grupe
LFM (eng.)	matrica logičkog okvira (LFM, eng. Logical Framework Matrix)
LSU	Lokalna samouprava
MDULS	Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave
MRZBSP	Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
MP	Ministarstvo privrede
MEI	Ministarstvo za evropske integracije
MOS	Ministarstvo omladine i sporta
NVO	Nevladina organizacija
PIMO (eng.)	Kancelarija za upravljanje javnim ulaganjima
UOP	Upravni odbor Programa
RRA	Regionalna razvojna agencija
RSMCO (eng)	Kancelarija UNOPS-a u Srbiji
SKGO	Stalna konferencija gradova i opština
MSP	Mala i srednja preduzeća
SIPRU (eng.)	Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva
SUD (eng.)	Održivi urbani razvoj
OPZ	Opis poslova i zadataka

Sažetak

Program Evropske unije za lokalni razvoj – EU PRO Plus, koji finansira Evropska unija, a sprovodi Kancelarija Ujedinjenih nacija za projektne usluge (UNOPS), u partnerstvu sa Vladom Srbije, počeo je 1. januara 2021. godine. Tokom uvodnog perioda koji je trajao do 30. aprila 2021. godine, Program je uspostavio okvir upravljanja, izvršena je ponovna procena relevantnosti i izvodljivosti planiranih akcija, pokrenuto formulisanje aktivnosti čija bi realizacija trebalo da doprine održivom razvoju 99 korisničkih lokalnih samouprava (LSU), angažovan i uspostavljen tim Programa i hitno pružena pomoć kao podrška naporima Vlade u borbi protiv pandemije kovida 19.

Okvir upravljanja i rukovođenja Programa EU PRO Plus uspostavljen je u skladu sa Programskim dokumentom (PD) EU PRO Plus i UNOPS-ovom metodologijom upravljanja projektima. Ova aktivnost je obuhvatila izradu planova, strategija i registara Programa i uspostavljanje kadrovskih kapaciteta kako bi se odgovorilo na potrebe Programa. Definisane su nadležnosti tima Programa i **angažovano 16 zaposlenih**, čime je stvorena osnova za efikasan početak sprovođenja.

Završeno je formiranje **Upravnog odbora Programa** (UOP), kojim predsedava Ministarstvo za evropske integracije, a čine ga predstavnici Ministarstva privrede (MP), Ministarstva državne uprave i lokalne samouprave (MDULS), Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (MRZBSP), Ministarstva omladine i sporta (MOS) i Kancelarije za upravljanje javnim ulaganjima (PIMO) kao članovi sa pravom glasa uz podršku Stalne konferencije gradova i opština (SKGO) i Razvojne agencije Srbije (RAS) u svojstvu posmatrača.

Aktivnosti namenjene tome da se proveri **relevantnost i izvodljivost** i da se EU PRO Plus predstavi uključivale su sastanke sa nacionalnim institucijama, regionalnim razvojnim agencijama (RRA), lokalnim samoupravama, malim i srednjim preduzećima (MSP) i organizacijama za podršku preduzećima (OPP) i pregled raspoloživih strategija i aktionih planova. Program je takođe sproveo nekoliko istraživanja u cilju prikupljanja informacija koje će se koristiti za formulisanje aktivnosti EU PRO Plus i ove aktivnosti su potvrdile da se EU PRO Plus bavi nekim od ključnih razvojnih izazova u području Programa.

Da bi se obezbedila efikasnost u realizaciji i povećala relevantnost aktivnosti, Program predlaže pristup na dva koloseka koji podrazumeva sprovođenje ograničenog broja poziva za dostavljanje predloga projekata za OPP, MSP i socijalnu infrastrukturu kako bi se održao impuls koji je stvorio prethodni program, uz istovremeno postepeno uvođenje integralnog pristupa. Ovaj pristup je podržan istraživanjima i razgovorima koji pokazuju da većina LSU nema adekvatne kapacitete da odmah radi na integralnom i održivom teritorijalnom razvoju (ISTD). U okviru ovog koloseka će se takođe uzeti u obzir efekti kovida 19 što je opravdano je jer je pandemija generalno smanjila budžete za lokalni razvoj. Drugi kolosek se odnosi na uvođenje i izgradnju kapaciteta za ISTD na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Iako će sve LSU i RRA na ciljnoj teritoriji imati koristi od određenih aktivnosti izgradnje kapaciteta, detaljna podrška će biti usredsređena na ciljne teritorije i obuhvatiće izradu ISTD strategija.

Uzeti su u obzir **izazovi vezani za kovid 19** i procenjen je njihov neizbežni uticaj na sve intervencije Programa. Sprovođenje aktivnosti EU PRO Plus na izgradnji kapaciteta i strateškom razvoju biće zahtevnije, dok će pomoći za društveno-ekonomski razvoj morati da se efikasnije organizuje kako bi se maksimizirala relevantnost Programa. Nadalje, Program je podržao Vladu **hitnim obezbeđivanjem pomoći u borbi protiv pandemije**, a deo sredstava Programa je prenamenjen za hitnu nabavku vozila za prevoz vakcina, kontejnera za potrebe trijaže i urgentnog zbrinjavanja pacijenata i dezinfekcionih sredstava za škole.

Planirane aktivnosti koje doprinose **poboljšanom planiranju razvoja u ciljnim opštinama i uvođenju koncepta integralnih teritorijalnih investicija (ITI)** su potvrđene sa ključnim nacionalnim zainteresovanim stranama i njihova primena je testirana sa ciljnim korisničkim RRA i LSU. Analiza postojećih teritorijalnih mehanizama primenjenih kroz instrumente lokalnog razvoja koji vodi zajednica (CLLD) i održivog urbanog razvoja (SUD) pokazuje da su ove intervencije izvodljive u srpskom kontekstu. Program je takođe ponovo potvrdio potrebu za ulaganjem značajnih npora u izgradnju kapaciteta kod aktera na čitavoj teritoriji Programa kako bi prepoznali prednosti teritorijalnih instrumenata i razmotrili veze i partnerstva koja se mogu oformiti da bi ovi instrumenti bili maksimalno delotvorni.

Relevantnost i izvodljivost aktivnosti usmerenih na **unapređeni privredni rast u ciljnim opštinama** je unakrsno proverena kroz različite mehanizme. Istraživanje LSU potvrđuje da su planirane intervencije koje se odnose na podršku stvaranju povoljnog poslovnog okruženja relevantne, međutim pored postojeće liste prioritetnih projekata poslovne infrastrukture, utvrđen je i kvalitet postojeće tehničke dokumentacije i veliki potencijal za razvoj novih projekata za stvaranje povoljnog poslovnog okruženja, posebno u svetu aktuelne pandemije i potrebe da se podrži proces digitalizacije.

Pored toga, aktivnosti usmerene na **unapređenje konkurentnosti i održivosti preduzeća** su potvrđene od strane ključnih nacionalnih, regionalnih i lokalnih zainteresovanih strana i potkrepljene povratnim informacijama dobijenim od ciljnih MSP i OPP korisnika koji su identifikovali planiranu podršku kao prioritetnu pomoć potrebnu za unapređenje održivosti i konkurenčnosti MSP. Štaviše, u kontekstu ekonomskog oporavka od kovida 19, Program će obuhvatiti podršku sektorima koji su najviše pogodjeni pandemijom, uz davanje prioriteta aktivnostima koje će ubrzati digitalizaciju MSP, povećati otpornost i osigurati nova tržišta.

Povratne informacije dobijene od LSU potvrđuju da je **potreba za ulaganjem u lokalnu infrastrukturu na lokalnom nivou i dalje značajna**. Na osnovu povratnih informacija dobijenih od 49 LSU, već je sačinjena lista prioritetnih projekata na kojoj je 575 projekata lokalne infrastrukture vrednih 310 miliona evra. Međutim, na osnovu dosadašnjeg iskustva, stepen pripremljenosti projekata je nizak, pa bi stoga Program takođe trebalo da predviđa prostor za podršku u izradi tehničke dokumentacije i studija opravdanosti.

Aktivnosti komunikacije, koje su snažna potpora Programa, bile su usredsređene na osmišljavanje vizuelnog identiteta, dizajn veb-sajta, izradu promotivnog materijala, uspostavljanje kanala društvenih mreža i pružanje medijske podrške početnim aktivnostima. Događaj povodom obeležavanja početka Programa održan je onlajn 14. aprila, okupio je preko 250 učesnika i generisao 60 medijskih izveštaja. Ove pripreme stvaraju solidnu osnovu za promociju podrške koju Evropska unija i Vlada Srbije pružaju lokalnom i regionalnom razvoju, kao i za komunikaciju o prilikama za korisnike, akcijama i dostignućima Programa EU PRO Plus.

Tokom Uvodnog perioda, Program je takođe identifikovao **elemente koji mogu da unaprede relevantnost i izvodljivost Programa**, uključujući opciju proširenja podrške Programa nacionalnim institucijama za koordinisanje pitanja lokalnog i regionalnog razvoja uz puno poštovanje nacionalnog vlasništva; omogućavanje razmene između lokalnog i nacionalnog nivoa; potencijal da se poveća relevantnost aktivnosti putem snažnije podrške naporima za oporavak od kovida 19 itd.

Ovaj izveštaj pruža uvid u nalaze u vezi sa relevantnošću i izvodljivošću Programa i opisuje napredak postignut tokom Uvodnog perioda, uključujući informacije o ključnim aktivnostima, dešavanjima koja su uticala na Program, uključujući rizike na koje se naišlo i druge aspekte realizacije.

Sadržaj

Skraćenice	2
Pregled strukture i napretka Programa	6
Kontekst javnih politika i programa	6
Relevantnost i izvodljivost strukture programa i napredak ka postizanju ciljeva i rezultata	9
Načini za organizovanje upravljanja i koordinacije	24
Resursi i budžet	25
Prepostavke i rizici	25
Kancelarije i imovina	26
Kvalitet i održivost	26
Aranžmani za praćenje, izveštavanje i evaluaciju	27
Komunikacije i vidljivost	28
Zaključci i preporuke	29

Pregled strukture i napretka Programa

Kontekst javnih politika i programa

Kontekst Programa EU PRO Plus nije se značajno promenio od formulisanja Programa 2020. godine i na njega su prvenstveno uticali nastavak pandemije kovida 19 i najavljeni opšti izbori. Razlozi zdravstvene prirode i s njima povezana ograničenja suzili su mogućnosti za interakciju sa zainteresovanim stranama Programa i uticali na potrebu za pronalaženjem alternativnih pristupa za vidljivost Programa i rad na terenu. Štaviše, neizvesnost u pogledu budućeg razvoja pandemije dovela je do novih izazova i rizika za sprovođenje Programa. Pored toga, na kontekst Programa utiče i ograničeno trajanje mandata Vlade formirane 2020. godine uz već najavljene izbore za april 2022. godine, što može da smanji prostor i opredeljenost nacionalnih institucija za sprovođenje potrebnih reformi koje bi osigurale održivost napretka programske intervencije.

Tokom Uvodnog perioda došlo je do nekoliko izmena i ažuriranja javnih politika zemlje. [Strategija reforme javne uprave u Republici Srbiji za period od 2021. do 2030. godine](#) je usvojena u aprilu 2021. godine i ažurirana u julu 2021. godine. Strategija ima za cilj efikasnu, odgovornu i transparentnu upravu koja pruža kvalitet i omogućava lak pristup stručnim i delotvornim uslugama. Iako je pripremljen skup mera i ciljeva za unapređenje kapaciteta javne uprave, pojednostavljenje upravnih postupaka, uspostavljanje elektronskih registara podataka, promovisanje digitalizacije i unapređenje javnih usluga koje se nude građanima i privredi, Strategijom se predviđa uspostavljanje jedinstvenog upravnog mesta u okviru svake LSU, kao ključnog koraka za bolje i efikasnije povezivanje sa njenim korisnicima.

Program će doprineti sprovođenju Strategije na nekoliko nivoa. Prvo, u skladu sa Strategijom, regionalne razvojne agencije (RRA) biće uključene u aktivnosti izgradnje kapaciteta za integralni teritorijalni razvoj i biće podstaknute da učestvuju u sprovođenju konkretnih akcija. Drugo, Program će obratiti pažnju na koherentnost javnih politika relevantnih za izradu i sprovođenje ISTD strategija i projekata. Pored toga, Strategija reafirmiše značaj praćenja i evaluacije kao neophodnog preuslova za unapređenje efikasnosti i delotvornosti javnih politika u ostvarivanju ciljeva, koji će biti sastavni deo ISTD strategija koje podržava EU PRO Plus. Konačno, horizontalna i vertikalna saradnja biće obrađena kroz procese izgradnje kapaciteta i izrade strategija u skladu sa teritorijalnim mehanizmima EU. Biće procenjene mogućnosti za zajednički rad sa Nacionalnom akademijom za javnu upravu i to može dodatno doprineti sprovođenju Strategije.

Pored toga, [Zakon o korišćenju obnovljivih izvora energije](#) usvojen u aprilu 2021. godine omogućiće lakše dobijanje dozvola za postavljanje solarnih panela, dok će procedura za priključivanje na elektroenergetsku mrežu biti pojednostavljena. Dvomesecni proces izdavanja dozvola zameniće proces koji trenutno traje dve godine, osiguravajući pojedinačnim korisnicima i industriji lakši pristup održivim izvorima zelene energije. Novi zakon će omogućiti primenu inovativnih rešenja za potrošnju energije i stvoriti mogućnosti za lokalne samouprave da smanje ugljenični otisak javnih objekata u mnogo većem obimu.

Kad je reč o sprovođenju javne politike formulisane pre početka Programa, [Zakon o planskom sistemu Republike Srbije](#) usvojen 2018. godine je među najrelevantnijim za Program. Zakonom je regulisana potreba za planovima razvoja jedinica lokalne samouprave sa rokom za donošenje takvih planova do 1. januara 2021. godine. Međutim, prema podacima Stalne konferencije gradova i opština (SKGO) do

kraja Uvodnog perioda, samo 13 lokalnih samouprava¹ u Srbiji donelo je ovakve planove, od kojih je deset u području odgovornosti Programa.

Nadalje, s obzirom da se Program formuliše u kontekstu priprema za ispunjavanje zahteva iz Poglavlja 22 pravnih tekovina EU, razmatra se njegov doprinos sprovođenju [Aktionog plana za ispunjavanje zahteva u oblasti Kohezione politike EU, Poglavlje 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata](#). Tokom Uvodnog perioda, pripremljena su dva ključna doprinosi. Prvo, Akcionim planom se predviđa program izgradnje kapaciteta institucija i tela uključenih u sprovođenje kohezione politike u vezi sa teritorijalnim instrumentima sa fokusom na zahteve pravnog okvira EU koji uzima u obzir iskustva država članica EU i naučene lekcije. Plan izgradnje kapaciteta koji će biti izrađen u okviru Rezultata 1 Programa doprineće realizaciji Akcionog plana, jer će sadržavati nalaze iz uporedne analize država članica EU i uzeti u obzir postojeće kapacitete Ministarstva za evropske integracije. Drugo, Akcionim planom se predviđa sprovođenje aktivnosti podizanja nivoa svesti među potencijalnim krajnjim korisnicima i u široj javnosti, usmerenih na regionalne razvojne agencije, opštine, javna komunalna preduzeća i druge relevantne zainteresovane strane na regionalnom i lokalnom nivou, uključujući organizacije civilnog društva i druge javne i privatne institucije uključene u politiku zapošljavanja i socijalnu politiku. Široko učešće i uključivanje svih relevantnih zainteresovanih strana u proces izrade strategija integralnog razvoja ugrađeni su u pristup Programa i biće podsticani i praćeni tokom čitave realizacije Programa.

Pored toga, tokom uvodnog perioda usvojena su dva akciona plana relevantna za Program. [Aкционим планом за sprovođenje Strategije održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine za period od 2021. do 2022. godine](#), usvojenim u martu 2021. godine, predviđena je priprema Programa urbanog razvoja za ključne oblasti intervencija definisanih u Strategiji. Konkretni programi treba da osiguraju finansiranje aktivnosti u vezi sa sprovođenjem Strategije i korišćenjem teritorijalnih instrumenata u shodno Kohezionih politici EU i mogu se koristiti u svrhu kombinovanja različitih izvora finansiranja za sprovođenje teritorijalnih inicijativa. Dok je izrada Strategija održivog urbanog razvoja (SUD) definisana Nacionalnom strategijom, Akcioni plan daje više detalja o programima za finansiranje strategija SUD i kombinovanju izvora finansiranja.

Takođe, [Aкциони план за sprovođenje Strategije industrijske politike Republike Srbije od 2021. do 2030. godine, za period od 2021. do 2023. godine](#) detaljno opisuje aktivnosti predviđene Strategijom koje se pretežno odnose na digitalizaciju i cirkularnu ekonomiju uz bavljenje efektima kovida 19 na srpsku privredu.

Pokrenut je javni uvid u [Nacrt Prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine i Izveštaj o strateškoj proceni uticaja Prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine na životnu sredinu](#). Plan pruža ključne ulazne elemente važne za teritorijalni razvoj i korišćenje teritorijalnih alata EU i definiše ključne razvojne osovine koje obezbeđuju okvir za kapitalne investicije. Identifikovane urbane aglomeracije i veći i manji gradski centri, zajedno sa važnim razvojnim koridorima, obezbeđuju osnovu za izradu dela kriterijuma za izbor teritorija za pružanje tehničke pomoći u pilotiranju mehanizama integralnog teritorijalnog razvoja, a takođe bi mogli da utiču na predlog nacionalnog ISTD modela.

Vlada Srbije je u januaru 2021. godine usvojila [Program ekonomskih reformi](#) za period od 2021. do 2023. godine, kao zemlja kandidat za članstvo u EU, kako bi se pripremila za učešće u procesu ekonomskog i fiskalnog nadzora država članica EU. Prema Programu, prioritetne strukturne reforme obuhvatiće: tržišta energije i transporta, poljoprivredu, industriju i usluge, poslovni ambijent i borbu

¹ Bački Petrovac, Bela Crkva, Ruma, a u području odgovornosti Programa - Doljevac, Knjaževac, Kuršumlija, Mali Zvornik, Mionica, Niš, Petrovac na Mlavi, Sjenica, Vladičin Han i Vranje

protiv sive ekonomije, istraživanje, razvoj i inovacije i digitalnu transformaciju, reforme u oblasti ekonomskih integracija, obrazovanje i veštine, zapošljavanje i tržište rada, kao i zdravstvenu i socijalnu zaštitu.

Na opšijem nivou, Koheziona politika EU sve više prepoznaje značaj svoje teritorijalne dimenzije. Lokalne samouprave mogu da imaju presudnu ulogu u formulisanju i sprovođenju teritorijalnih strategija, kako pojedinačno, tako i kao deo širih funkcionalnih područja zajedno sa drugim opštinama. Već u periodu od 2014. do 2020. godine, svaka država članica EU je bila obavezna da uloži najmanje 5% svojih sredstava iz Evropskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) u održivi urbani razvoj. Za period od 2021. do 2027. godine, ovo minimalno izdvajanje će biti povećano: početni predlozi koji su bili 6% potom su dalje povećani na 8%, prema privremenom [sporazumu](#) koji je postigao Evropski parlament. U svakoj državi članici EU, ova sredstva moraju da se ulože u prioritete i projekte odabrane na lokalnom nivou, na osnovu njihovih strategija integralnog teritorijalnog razvoja, koje odobravaju relevantna tela za upravljanje programima. EU PRO Plus će omogućiti pilotiranje ovih pristupa, čime će se ojačati integralni teritorijalni razvoj. Različiti teritorijalni instrumenti predviđeni regulatornim okvirom Kohezione politike² mogu da pomognu da se osigura da intervencije Programa budu relevantne za teritoriju na kojoj se sprovode, istovremeno pružajući dodatnu motivaciju lokalnim zainteresovanim stranama da učestvuju u pripremi svojih strategija teritorijalnog razvoja i na taj način povećavaju svoju pripremljenost za korišćenje budućih mehanizama EU za finansiranje.

Vlada Srbije takođe napreduje sa izradom Nacionalnog programa zaštite vazduha sa pratećim Akcionim planom koji će poslužiti kao osnova za dalje unapređenje i donošenje podzakonskih akata, kao i za dalje transponovanje evropskog zakonodavstva u oblasti zaštite vazduha u Srbiji. Nacionalni program će se fokusirati na smanjenje emisija koje zagađuju vazduh, poboljšanje kvaliteta vazduha i smanjenje uticaja zagađenja vazduha na zdravlje građana. Na kraju, nova Strategija za podršku razvoja malih i srednjih preduzeća, preduzetništva i konkurentnosti je u ranim fazama izrade.

EU PRO Plus će imati u vidu usvojene zakone i akcione planove i praktice kretanja i promene u zakonodavstvu i tamo gde je to relevantno osigurati usklađenost sa aktivnostima Programa.

U ovom periodu je takođe potvrđeno opredeljenje Vlade Srbije da nastavi da podržava prioritetne projekte koji doprinose društveno-ekonomskom razvoju. [Ministarstvo privrede](#) je već objavilo osam javnih poziva za podršku privrednom rastu u 2021. godini. Sredstva u iznosu od preko 17 miliona EUR su izdvojena za podršku malim i srednjim preduzećima, početnicima u poslovanju, projektima koje realizuju regionalne razvojne agencije (RRA) i preko 8,5 miliona EUR za unapređenje poslovne infrastrukture.

U cilju podrške konkurentnosti, Razvojna agencija Srbije trenutno realizuje nekoliko programa podrške preduzećima od kojih se dva odnose na rast i internacionalizaciju malih preduzeća – Program podrške privrednim društvima za ulazak u lance dobavljača multinacionalnih kompanija i Evropska mreža preduzetništva (EEN) u kojoj je 600 različitih međunarodnih partnera unutar EU (univerziteti, privredne komore, agencije, kompanije i instituti).

Pored toga, kapitalno ulaganje od 3,2 milijarde EUR je obezbeđeno kroz komercijalni ugovor sa China Road and Bridge Corporation kao podrška za [projektovanje i izgradnju opštinskih postrojenja i mreža za prečišćavanje otpadnih voda i projekte deponija](#) za 65 LSU. Očekuje se da će investicija značajno povećati obim prečišćavanja otpadnih voda koji u Srbiji trenutno iznosi 12 odsto. Takođe bi trebalo da doprinese eliminisanju zagađenja reka i da doprinese opštem zdravlju stanovnika.

² Regulatorni okvir za ISTD - Regulatorna upućivanja u vezi sa integralnim održivim urbanim razvojem mogu se naći u Aneksu I Prilog 6

Nastavljeni su i relevantni razvojni programi finansirani od strane donatora. [Unapređenje Programa lokalnog razvoja](#) UNDP sprovodi u partnerstvu sa Stalnom konferencijom gradova i opština (SKGO), uz podršku Ministarstva finansija Republike Slovačke. U okviru ovog programa deset LSU od kojih osam³ na teritoriji Programa će dobiti podršku za izradu planova lokalnog razvoja do kraja marta 2022. godine.

Relevantnost i izvodljivost strukture programa i napredak ka postizanju ciljeva i rezultata

EU PRO Plus je imao četiri cilja za uvodni period: da proveri relevantnost i izvodljivost Programa i da utvrdi koje su promene potrebne u strukturi programa; da predstavi Program zainteresovanim stranama i ojača njihovo opredeljenje; da uspostavi okvir upravljanja; i da formulise početne aktivnosti u cilju stvaranja uslova za efikasnu realizaciju u prvoj godini.

Napori da se potvrdi relevantnost i izvodljivost i da se EU PRO Plus predstavi uključivali su sastanke sa nacionalnim institucijama, regionalnim razvojnim agencijama (RRA), lokalnim samoupravama (LSU), malim i srednjim preduzećima (MSP) i organizacijama za podršku preduzećima (OPP) i pregled dostupnih strategija i akcionih planova. Program je takođe sproveo nekoliko istraživanja kako bi prikupio informacije potrebne za formulisanje aktivnosti EU PRO Plus.

Sveobuhvatna procena razvojnih potencijala LSU⁴ obezbedila je ulazne elemente dobijene od 66 LSU u vezi sa njihovim kapacitetima za planiranje i realizaciju projekata, razvojnim potencijalima i regionalnom saradnjom. U analizi dobijenih povratnih informacija, Program se oslanjao na alat za procenu kapaciteta za infrastrukturu (CAT-I) koji je razvio UNOPS i koji je omogućio da se utvrde nedostaci kad je u pitanju planiranje, sprovođenje i realizacija održivih infrastrukturnih projekata. Rezultati pojedinačnih odgovora bili su dovedeni u vezu sa nivoom razvijenosti, prosečnim brojem stanovnika i regionom kome LSU pripada. Pored toga, EU PRO Plus je tražio informacije od LSU o postojećim infrastrukturnim projektima, što je rezultiralo povratnim informacijama od 49 LSU o broju i vrednosti infrastrukturnih projekata spremnih za realizaciju, čime je omogućena potvrda relevantnosti dodeljenih sredstava i potrebe za infrastrukturnim projektima.

EU PRO Plus je takođe osigurao povratne informacije od 86 MSP i 17 OPP pomoću strukturiranog istraživanja⁵ koje je obezbedilo dragocene ulazne elemente relevantne za osmišljavanje aktivnosti u okviru Rezultata 2.

Pored toga, dva istraživanja sprovedena tokom prethodnog Programa EU PRO konsultovana su za ulazne elemente u vezi sa organizacijama civilnog društva (OCD) i RRA, a povratne informacije dobijene od predstavnika 20 OCD i 11 RRA aktivnih na teritoriji Programa su uzete u obzir prilikom planiranja intervencija EU PRO Plus.

Društveno-ekonomski efekti kovida 19 i potrebe za oporavkom od njega ponovo potvrđuju i unapređuju relevantnost Programa. Prvo, finansijski kapaciteti LSU su smanjeni zbog manjih republičkih transfera za infrastrukturna ulaganja, smanjene poslovne aktivnosti što je dovelo do smanjenja lokalnih prihoda i preraspodele sredstava sa planiranih investicija u prioritetne potrebe u vezi sa pandemijom koju su izvršile mnoge LSU. Drugo, zahtevnije okruženje za preduzeća povećalo je potrebu za podrškom. MSP se u mnogim sektorima suočavaju sa poteškoćama u reagovanju na

³ Prokuplje, Blace, Tutin, Nova Varoš, Sjenica, Kuršumlija, Petrovac na Mlavi i Mali Zvornik

⁴ Procena razvojnih potencijala lokalnih samouprava može se naći u Aneksu I Prilog 3

⁵ Istraživanje organizacija za podršku preduzećima i malih i srednjih preduzeća podržanih u okviru EU PRO programa može se naći u Aneksu II Prilog 1

potrebu da transformišu svoje poslovanje i obezbede stabilnost poslovanja. Konačno, kontinuitet i stabilnost socijalnih i zdravstvenih usluga su još važniji u svetu pandemije.

Nalazi iz uvodnog perioda ukazuju na nedostatak kapaciteta u vezi sa teritorijalnim mehanizmima na svim nivoima, i značajnu neravnotežu teritorijalnih institucionalnih kapaciteta, posebno u slučaju RRA, kao i nedostatak institucionalnih mehanizama i međuopštinske saradnje. Uvođenje integralnog teritorijalnog pristupa će doprineti podršci decentralizovanom upravljanju mehanizmima finansiranja za obezbeđivanje ulaznih podataka za pregovaračke procese u vezi sa Poglavljem 22 i uvođenje pravnog okvira za Kohezionu politiku EU, čime će se podržati stvaranje institucionalnih mehanizama za podršku teritorijalnim inicijativama. Nadalje, intervencija Programa će se oslanjati na nacionalne investicione prioritete i kapitalne investicije, i identifikovaće ključne investicione projekte kako bi mogla da apsorbuje i kombinuje različite izvore finansiranja, i konačno, doprinese uravnoteženijem društveno-ekonomskom razvoju dva ciljna regiona.

Prelazak na pristup zasnovan na teritoriji je zahtevan proces. Mada se Programskim dokumentom EU PRO Plus predviđa pristup na dva koloseka, pri čemu se deo projekata realizuje paralelno sa izradom ISTD strategija, maksimiziranje lokalnih i širih teritorijalnih prednosti je u srži svih intervencija Programa. Na primer, proces selekcije za predložene programe dodele bespovratnih sredstava za organizacije za podršku poslovanju, razvoj lokalne infrastrukture ili unapređenje socijalnih usluga će obuhvatati procenu relevantnosti predloženog projekta u odnosu na dimenziju integralnog teritorijalnog razvoja. To znači da će, pored zrelosti projekta, sposobnosti podnosioca predloga da ga realizuje, metodologije i planiranih ishoda, predloženi projekti morati da budu utemeljeni u lokalnim, regionalnim ili nacionalnim strategijama, uključujući sektorske strategije. Pored toga, biće promovisani elementi kao što su partnerstva između sektora, sinergija fondova itd. Time bi Program obezbedio kontinuitet razvojne pomoći i istovremeno testirao spremnost i kapacitete lokalnih zainteresovanih strana da razumeju i ugrade teritorijalni pristup u svoj razvoj.

Rezultat 1: Poboljšano planiranje razvoja u ciljnim opštinama i uvođenje koncepta ITI

Relevantnost i izvodljivost

Pristup Programa je usklađen sa javnim politikama EU i zemlje, i to [Kohezionom politikom EU za period od 2021. do 2027. godine](#)⁶ i Regulatornim okvirom EU za ISTD. Pristup je takođe u skladu sa [Strategijom reforme javne uprave u Republici Srbiji za period od 2021. do 2030. godine](#) kojom je predviđena izgradnja kapaciteta lokalne administracije i unapređenje institucionalnih mehanizama i [Akcionim planom za ispunjavanje zahteva u oblasti Kohezione politike EU, Poglavlje 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata](#) posebno u vezi sa sprovođenjem razvijenog Programa izgradnje kapaciteta. Program izgradnje kapaciteta se delom odnosi na mere za predviđenu izgradnju kapaciteta institucija na nacionalnom nivou, posebno MEI, a konkretnije na primenu mera vezane za podizanje nivoa svesti i izgradnju kapaciteta za partnere, potencijalne krajnje korisnike i šиру javnost. EU PRO Plus će doprineti razvoju kapaciteta MEI i partnera na regionalnom i lokalnom nivou u skladu sa mera definisanim u Akcionom planu, kroz koncept sveobuhvatne obuke, kreiran na integralan način koji povezuje sve teritorijalne nivoe, i prilagođen konkretnim ciljnim grupama. Podrška formulisanju ISTD strategija je takođe u skladu sa [Zakonom o planskom sistemu Republike Srbije](#), prema kome su teritorijalne strategije identifikovane u okviru podnacionalnih javnih politika.

⁶ Može se naći u Aneksu I Prilog 6

Pristup koji se primenjuje u Programu da bi se omogućilo osmišljavanje nacionalnog modela za integralni održivi teritorijalni razvoj (ISTD) potvrđen je u Ministarstvu za evropske integracije (MEI). To je obuhvatalo dalje osmišljavanje zadataka u smislu istraživanja i analiza koje bi trebalo sprovesti kako bi se obezbedila sveobuhvatna podrška MEI u uspostavljanju nacionalnog ISTD modela. U tom kontekstu, takođe je praćen pravac unapređenja znanja i veština zaposlenih u MEI o mehanizmima integralnog teritorijalnog razvoja EU.

Na nacionalnom nivou, u smislu uspostavljanja mehanizama za upravljanje teritorijalnim razvojem, postoji snažna opredeljenost i odlučnost nacionalnih zainteresovanih strana predvođenih MEI da uvedu teritorijalne instrumente EU i da formulišu nacionalni ISTD model. Na osnovu sprovedenih istraživanja LSU i RRA, i preliminarnih uvodnih konsultacija, Program je potvrdio snažno interesovanje većih gradskih centara i okolnih LSU za pokretanje teritorijalnih inicijativa. LSU takođe ističu da će obezbediti punu motivaciju i učešće zaposlenih kao i uspostavljanje upravljačkih mehanizama za upravljanje teritorijalnim inicijativama.

Urađena je analiza postojećih iskustava u korišćenju teritorijalnih instrumenata kako bi se dao pregled realizovanih teritorijalnih inicijativa. Instrumenti održivog urbanog razvoja (SUD) su pilotirani kroz izradu strategija SUD u četiri programske LSU⁷. Analiza pokazuje primenljivost i izvodljivost instrumenta SUD u kontekstu Srbije, što takođe omogućava dalju realizaciju teritorijalnih inicijativa u ove četiri programske lokalne samouprave sa SUD strategijom. Pored pružanja podrške daljem razvoju postojećih kapaciteta, ove LSU će biti važne za razmenu naučenih lekcija i iskustava sa drugim opštinama i za nove teritorijalne inicijative koje će Program podržati uporedo sa ostalim elementima razmene iskustava predviđenim u Planu izgradnje kapaciteta. Analiza postojećih CLLD inicijativa dokazuje relevantnost pristupa Programa u smislu izgradnje kapaciteta postojećih lokalnih akcionih grupa i podrške u realizaciji inicijativa proisteklih iz njihovih strategija.

Povratne informacije dobijene od RRA i LSU kroz intervjuje i istraživanja potvrdile su snažnu potrebu za unapređivanjem kapaciteta na lokalnom i regionalnom nivou za korišćenje teritorijalnih instrumenata. Prema istraživanju LSU, najveći identifikovani nedostatak odnosi se na sprovođenje planova i strategija lokalnog razvoja. Naime, većina LSU je identifikovala izazove u sprovođenju strategija lokalnog razvoja zbog nepostojanja ključnih indikatora i nedostatka mehanizama za praćenje i sprovođenje, dok uloge i odgovornosti za praćenje i izveštavanje nisu jasno utvrđene. Istraživanje sprovedeno među RRA ukazuje na to da im je potrebna podrška u vezi sa međusektorskim i međuopštinskim projektima, posebno u odnosu na javni sektor i međuopštinsku saradnju.

Kroz konsultacije sa ključnim zainteresovanim stranama, takođe je identifikovan nedostatak adekvatnih instrumenata za rešavanje složenih teritorijalnih pitanja, kao i potreba za sticanjem znanja i primenom moćnih instrumenata jer teritorijalni instrumenti EU mogu pomoći u oslobođanju nedovoljno iskorišćenog potencijala koji se nalazi na lokalnom i regionalnom nivou.

Koordinacija na lokalnom nivou će biti podržana u skladu sa razvojem pregovaračkog procesa za Poglavlje 22. U kontekstu integralnog lokalnog razvoja, potrebe za koordinacijom donatorskih, nacionalnih i opštinskih sredstava će se kontinuirano procenjivati i razmatrati sa nacionalnim zainteresovanim stranama na čelu sa MEI i Program će shodno tome podržati osmišljavanje sistema za koordinaciju. Kad je u pitanju moguća podrška, biće sagledana trenutna situacija, svi relevantni tekući procesi, kao i uloge i nadležnosti nacionalnih institucija i pružena stručna i tehnička podrška u skladu sa principom održivosti.

⁷ Procena postojećih inicijativa za lokalni razvoj kojim upravljaju jedinice lokalne samouprave (CLLD) i održivi urbani razvoj (SUD) može se naći u Aneksu I Prilog 1

U okviru nastojanja da se uvede i promoviše ISTD, te da se uspostavi sistem za buduću primenu instrumenata EU za integralni teritorijalni razvoj, Program bi mogao da pruži podršku Ministarstvu za evropske integracije kao instituciji nadležnoj za pregovore u okviru Poglavlja 22, istovremeno se starajući o punom poštovanju vlasništva i mandata nacionalnih institucija, kako bi se dalje unapredila koordinacija nacionalnog, bilateralnog i međunarodnog finansiranja usmerenog na regionalne i lokalne razvojne akcije. Pored toga, imajući u vidu da uspeh ISTD pristupa zavisi od korišćenja višestrukih izvora finansiranja, možda će biti relevantno da se unaprede postojeći digitalni alati i platforme, kao što je [ISDACON](#), da bi se poboljšao pristup informacijama o mogućnostima finansiranja. Ovo bi trebalo da se uradi samo u saradnji sa nacionalnim institucijama koje bi „bile vlasnici“ alata kako bi se obezbedila održivost. Uzimajući u obzir važnost razmene informacija i koordinacije, a posebno razmene informacija sa lokalnim nivoom, osmišljavanje pristupa za podršku kreiranju ovakvog mehanizma biće jedan od prioriteta Programa u prvoj godini sprovođenja.

S obzirom da je uvođenje ISTD pristupa dugotrajan proces, Program bi takođe trebalo da bude sredstvo koje će olakšati horizontalnu saradnju, što bi prvenstveno omogućilo razmenu najboljih praksi među lokalnim samoupravama. To bi moglo da se uradi u saradnji sa Stalnom konferencijom gradova i opština (SKGO) koja je uključena u rad Upravnog odbora programa (UOP), i drugim zainteresovanim stranama koje se bave lokalnim razvojem u Srbiji.

Napredak u pravcu ostvarivanja rezultata

Izrađen detaljan plan za sprovođenje aktivnosti usmerenih ka poboljšanom planiranju razvoja je na odgovarajući način strukturiran za ostvarivanje postavljenog cilja koji se odnosi na izradu najmanje 15 ITI i SUD strategija.

Aktivnost 1.1 Jačanje nacionalnih kapaciteta za uvođenje integralnog teritorijalnog razvoja

Nakon sveobuhvatnih konsultacija sa MEI, identifikovana su dva ključna rezultata koji će obezrediti osnove za unapređenje nacionalnih kapaciteta. Pored toga, potvrđena je potreba za koordinacijom sa Projektom “Razvoj sistema za upravljanje kohezionom politikom” koji finansira EU i ova aktivnost će se sprovoditi u tesnoj koordinaciji između dva projekta u pogledu njihovih mandata.

Prvo, Program je pripremio nacrt strukture za **uporednu analizu odabranih država članica EU kad je reč o njihovoj upotrebi teritorijalnih instrumenata EU**. Analiza šest do osam zemalja neće se baviti samo nacionalnim pristupom teritorijalnoj dimenziji Kohezione politike, već i odabranim teritorijalnim instrumentima. Obuhvatajući širok spektar tipova teritorija i modela upravljanja, obezbeđuje pregled slučajeva sa potencijalnom primenljivošću u srpskom teritorijalnom i institucionalnom kontekstu. Dokumentarna analiza i razgovori sa ključnim akterima omogućuje fokusiranje na dobre prakse i praktična iskustva, obezbeđujući relevantnost politike. Ključna pitanja su prakse koje se tiču: upravljanja, rukovođenja, finansiranja, izbora teritorija, izrada strategija, poveravanja poslova, izgradnje kapaciteta, praćenja i evaluacije. Uporedna analiza će da pruži Srbiji važnu priliku da uči iz postojećeg iskustva kako bi osmislila najprikladniji model za integralni održivi teritorijalni razvoj.

Analiza će takođe biti u funkciji celokupnog procesa izgradnje kapaciteta, na način da će predviđene studijske posete biti prilagođene na osnovu predloženih studija slučaja. Pored toga, Program će omogućiti osmišljavanje platforme kojom će se pružiti podrška za razmenu znanja između LSU, lokalnih akcionih grupa i RRA uključenih u ISTD inicijative, MEI, odabranih međunarodnih stručnjaka i

praktičara,⁸ koja bi trebalo da sadrži različite alate – veb-sajt, vebinare, seminare, okrugle stolove, konferencije, studije slučaja, međusobne procene itd.

Drugo, **analiza srpskog pravnog, administrativnog, teritorijalnog i institucionalnog okvira** u odnosu na pravni okvir EU za teritorijalni razvoj u Kohezionoj politici EU biće započeta 2022. godine. Ulazni podaci iz obe analize biće ugrađeni u sveobuhvatnu studiju u kojoj će se predložiti nacionalni model za ISTD, sa uključenim rezultatima iz procesa strateškog planiranja ISTD i pilot programima dodele bespovratnih sredstava koji će se sprovoditi paralelno. Ova podrška će biti fokusirana na teritorijalne mehanizme i koordinirana sa Projektom “Razvoj sistema za upravljanje kohezionom politikom” koji finansira EU kako bi se izbegla potencijalna preklapanja i osigurala sinergija.

Konačno, Program će obezbediti i olakšati razmenu informacija i nastojati da institucionalizuje usmeravanje finansijske podrške ka projektima definisanim u strategijama ITI i SUD. To će biti učinjeno kroz komunikaciju i rad sa međusektorskom ekspertskom grupom na nacionalnom nivou, koju će osnovati MEI za potrebe verifikacije predloga nacionalnog ISTD, i rad sa relevantnim ministarstvima, a koja će takođe učestvovati u procesu strateškog planiranja ISTD, posebno sa RRA, koje će imati značajnu ulogu u stvaranju institucionalnih mehanizama za ISTD.

Program je definisao glavne teme za izgradnju kapaciteta MEI u vezi sa teritorijalnim instrumentima⁹ u Kohezionoj politici EU. Upitnik za procenu potreba za obukom¹⁰ je pripremljen i uslediće njegova primena kako bi se precizno definisali obim i trajanje programa obuke. Sadržaj je osmišljen u konsultaciji sa Projektom “Razvoj sistema za upravljanje kohezionom politikom” i fokusiran je na prilagođeniji pristup onim veštinama i znanjima koje su potrebne za sprovođenje ISTD strategija i inicijativa za teritorijalni razvoj, kako na nacionalnom, tako i na nivou instrumenata. Ovo se razlikuje od šireg pristupa Projekta “Razvoj sistema za upravljanje kohezionom politikom”, koji obuhvata sve aspekte Kohezione politike.

Plan izgradnje kapaciteta sastojiće se od obuka, studijskih putovanja, podrške na radnom mestu, uspostavljanja ISTD platforme za kolegjalnu razmenu i alata koji će biti dizajnirani tako da direktno olakšaju razvoj ISTD modela u Srbiji i jačanje sposobnosti MEI i drugih resornih nacionalnih zainteresovanih strana da ga primenjuju. Obuhvatajući glavne konceptualne aspekte teritorijalnih mehanizama EU, obuka će biti usmerena na razvijanje znanja, veština i alata potrebnih za primenu teritorijalnih mehanizama EU, odnosno ISTD pristupa u kontekstu Srbije. Posebna pažnja biće posvećena razvoju organizacionih, tehničkih i ljudskih kapaciteta za praćenje i evaluaciju. Studijska putovanja će biti organizovana u zemlje čiji je ISTD model najrelevantniji za Srbiju, uzimajući u obzir i nalaze analize koja će biti sprovedena u okviru ovog Rezultata. Pružanje stručne podrške na radnom mestu biće koncentrisano na osmišljavanje struktura, propise, procese i alate za podršku u primeni ISTD sistema. Početni koncept je pripremljen i biće dalje razrađivan u narednom tromesečju.

Aktivnost 1.2 Unapređenje kapaciteta opština i regionalnih razvojnih agencija za uvođenje koncepta integralnog teritorijalnog planiranja

Istraživanje među RRA sprovedeno u decembru 2020. godine¹¹ potvrđuje da postoje značajne razlike između RRA u njihovim sposobnostima i angažovanju. Broj RRA sa širim dijapazonom rada i stručnosti je nedovoljan, dok se njihovi kapaciteti i uspeh u izradi i podnošenju predloga projekta značajno razlikuju. Rezultati istraživanja pokazuju da je svima njima potrebno unapređenje specijalizovanih

⁸ Na primer, Mreža Evropske komisije za urbani razvoj, Mreža urbanih inicijativa, URBACT, mreža SUD koju vodi Centar za istraživanje evropskih politika, kao i omogućavanje učešća predstavnika Komisije, npr. iz jedinica za teritorijalnu politiku u Generalnom direktoratu za regionalnu i urbanu politiku i Zajedničkog istraživačkog centra

⁹ Plan izgradnje kapaciteta može se naći u Aneksu I Prilog 3

¹⁰ Upitnik za procenu potreba za obukom u Ministarstvu za evropske integracije može se naći u Aneksu I Prilog 4

¹¹ Pregled rezultata istraživanja regionalnih razvojnih agencija može se naći u Aneksu I Prilog 2

znanja stalno zaposlenih i u vezi sa javnim sektorom i međuopštinskom saradnjom, posebno u formulisanju mehanizama međuopštinske saradnje, što je preduslov za inicijative integralnog teritorijalnog razvoja.

S druge strane, istraživanjem LSU¹² utvrđena je većina nedostataka kroz niz aktivnosti izgradnje kapaciteta koje bi podržale izradu planova, ali i u pripremi projektnih predloga, planiranju, upravljanju, i praćenju projekata, na šta će Plan Programa za obuku pružiti sadržajan odgovor usmeren na poboljšanje kapaciteta kako LSU, tako i RRA.

Istraživanje organizacija civilnog društva (OCD)¹³ ukazalo je na to da OCD nisu dovoljno uključene u proces planiranja, kao što je izrada strateških dokumenata i njihovo učešće u međusektorskim projektima često je ograničeno. Stoga će Program uložiti dodatne napore da se civilni sektor uključi u proces planiranja.

Inicijalni koncept za Plan izgradnje kapaciteta za LSU i RRA je definisan na osnovu podataka dobijenih iz istraživanja LSU sprovedenog tokom uvodnog perioda i dva istraživanja koje je sproveo prethodni program EU PRO u pripremi za EU PRO Plus. Glavni cilj Plana je da unapredi razumevanje ISTD i njegovih instrumenata i da obezbedi okvir za izradu ISTD strategija.

Izgradnja kapaciteta je sastavni deo aktivnosti koje se sprovode. Plan izgradnje kapaciteta će koristiti znanja domaćih i međunarodnih stručnjaka. U skladu sa izradom nacionalnog ISTD modela, predviđen je konkretan paket obuke za MEI, dok su ostali delovi plana usmereni na jačanje kapaciteta LSU i RRA. Plan izgradnje kapaciteta organizovan je u dve komponente: 1) četiri paketa i 2) ISTD platforma i konferencija. Paketi u okviru komponente 1 su namenjeni MEI, kao i akterima na regionalnom i lokalnom nivou:

- Paket 1 o instrumentima teritorijalnog razvoja, prvenstveno namenjen MEI i lokalizovan za LSU i RRA
- Paket 2 o procesu izrade strategije ISTD, prvenstveno namenjen LSU i RRA
- Paket 3 o sprovođenju ISTD strategija (ITI, SUD i CLLD) kroz integralne projekte, prvenstveno namenjen LSU i RRA
- Paket 4 (dodatajni) kao odgovor na potrebe koje se javljaju tokom realizacije projekta

Posebna pažnja biće posvećena jačanju kapaciteta nadležnih lokalnih institucija za sprovođenje ISTD strategija, posebno predstavnika kancelarija za lokalni ekonomski razvoj pri upravama u LSU, ali i iz drugih oblasti kao što su urbani razvoj, zaštita životne sredine, socijalno staranje itd. Predstavnici MEI će takođe biti uključeni u pakete 2 i 3.

Komponenta 2 sastoji se od ISTD platforme i konferencije pred završetak Programa EU PRO Plus. ISTD platforma za praktičare/stručnjake će funkcionišati kao forum za različite zainteresovane strane uključene na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, pružajući platformu za razmenu znanja, upoznavanje sa dobrom praksom, evaluaciju i diseminaciju rezultata. Takođe će pružiti priliku za uključivanje kako domaćih, tako i međunarodnih stručnjaka. Na kraju procesa, kao posebna aktivnost, planirana je konferencija na kojoj će se predstaviti ukupni rezultati projekta.

Sadržće i obuku koja se odnosi na identifikovanje i formulisanje projekata i utvrđivanje izvora finansiranja za njihovu realizaciju; metodologiju planiranja i metode za sprovođenje ključnih koraka u procesu strateškog planiranja kao što su: uspostavljanje partnerstava i obrazovanje radnih grupa;

¹² Procena razvojnih potencijala lokalnih samouprava može se naći u Aneksu I Prilog 2

¹³ Pregled rezultata istraživanja civilnog sektora može se naći u Aneksu III Prilog 1

formulisanje strategije; analiza zainteresovanih strana; identifikacija izvora finansiranja; mapiranje regionalna intervencije i dizajniranje modela upravljanja za sprovođenje strategija. Aktivnostima obuke će se takođe obezbediti osnov za horizontalnu razmenu i koordinaciju i obuhvatice identifikovanje i promovisanje dobrih praksi u vezi sa ISTD-om. Program obuke će takođe omogućiti učešće u formulisanju strategije ISTD-a onim LSU koje nisu deo tehničke pomoći za pružanje podrške. One mogu da učestvuju u procesu strateškog planiranja ISTD-a kako bi stekle praktično znanje kroz posebno osmišljenu obuku. Obuka osmišljena za MEI biće prilagođena za lokalni nivo za potrebe razvoja kapaciteta RRA i LSU i trebalo bi da omogući regionalnim i lokalnim zainteresovanim stranama da se upoznaju sa teritorijalnim politikama i instrumentima EU, teritorijalnim strategijama, institucionalnim mehanizmima i procedurama za sprovođenje strategija. Tokom uvodne faze, obavljene su posete kod 20 ključnih lokalnih i regionalnih zainteresovanih strana, uglavnom velikih gradskih centara i RRA,¹⁴ sa ciljem da se identifikuju potencijali za uspostavljanje teritorija ITI i SUD, kao i da se provere preliminarno definisani kriterijumi za izbor ISTD teritorija. Kriterijumi će biti korišćeni za Poziv za iskazivanje interesovanja za izradu teritorijalnih strategija, čije je objavljivanje planirano u septembru 2021. godine.

Programom je utvrđen skup kriterijuma za definisanje i izbor teritorija za ITI i SUD, koji će se koristiti za definisanje ISTD teritorija u okviru Poziva za iskazivanje interesa za pružanje tehničke pomoći. Kriterijumi su definisani uzimajući u obzir iskustva država članica EU, pravni kontekst Srbije i strukturu gradskih naselja.

Kriterijumi za definisanje teritorija i podobnosti podnositelaca prijave su sledeći:

Za teritorije održivog urbanog razvoja (SUD)

- Podnositelac prijave može da bude jedna od onih LSU koje su klasifikovane kao urbano područje – centar integracije više od 100.000 stanovnika¹⁵, kako je definisano u sistemu urbanih centara u Nacrtu Prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine i Izveštajem o Strateškoj proceni uticaja Prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine na životnu sredinu i
- nemaju izrađenu SUD strategiju¹⁶.

Za teritorije integralnih teritorijalnih investicija (ITI)

- Podnositelac prijave može da bude jedna od onih LSU koje su klasifikovane kao centri¹⁷ ili urbana područja – centar integracije više od 100.000 stanovnika¹⁸ utvrđenih u sistemu urbanih centara Nacrtom Prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine i Izveštajem o Strateškoj proceni uticaja Prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine na životnu sredinu,
- zadovoljavaju uslov prostornog kontinuiteta teritorije,¹⁹
- obezbeđuju partnerstvo sa najmanje tri (3) LSU i

¹⁴ Niš, Kragujevac, Pirot, Leskovac, Vranje, Novi Pazar, Smederevo, Zaječar, Kruševac, Kraljevo, Valjevo, Šabac, Loznica, Jagodina, Prokuplje, Požarevac i RRA Zlatibor, RARIS, Braničevo i Podunavlje i Podrinje, Podgorina i Rađevina.

¹⁵ Prema Nacrtu prostornog plana, urbana područja klasifikovana kao centri integracije više od 100.000 stanovnika su: Šabac, Loznica, Valjevo, Novi Pazar, Čačak, Kruševac, Kragujevac, Kraljevo, Užice, Bor, Zaječar, Pirot, Leskovac, Vranje, Prokuplje, Jagodina, Požarevac i Smederevo. Gradovi Niš, Priština i Novi Sad navedeni su u posebnoj kategoriji u Nacrtu plana.

¹⁶ Gradovi Kragujevac, Kraljevo i Užice nemaju pravo da konkurišu za strategiju SUD

¹⁷ Ovo se odnosi samo na Grad Niš, pošto ostali gradovi definisani Prostornim planom u okviru kategorije Gradski centar svrstani u kategoriju urbanih područja Novog Sada, Niša i Prištine nisu u području odgovornosti Programa, Nacrt prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine i Izveštaj o strateškoj proceni uticaja Prostornog plana Republike Srbije od 2021. do 2035. godine na životnu sredinu

¹⁸ Šabac, Loznica, Valjevo, Novi Pazar, Čačak, Kruševac, Bor, Zaječar, Pirot, Leskovac, Vranje, Prokuplje, Jagodina, Požarevac i Smederevo.

¹⁹ Jedinstvena geografska oblast bez izdvojenih geografskih jedinica

- obezbeđuju partnerstvo sa Regionalnom razvojnom agencijom (RRA) koja pokriva odgovarajuću teritoriju.

Na osnovu kriterijuma, Program će moći da pilotira različite tipove ITI (funkcionalna urbana područja, povezivanje ruralnih i urbanih područja, višestruke oblasti intervencije, itd.), čime će se obezbediti kvalitetni ulazni elementi za predlog nacionalnog ISTD modela. Tematski okvir za podršku zasnivaće se na tematskim oblastima definisanim u [Strategiji održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine za period od 2021. do 2022. godine](#) i tematskim oblastima Kohezione politike EU.

Podrška u formulisanju lokalnih strategija integralnog teritorijalnog i urbanog razvoja pružaće se isključivo u skladu sa Kohezionom politikom Evropske unije i teritorijalnim instrumentima Regulatornog okvira za ISTD – Regulatorna upućivanja u vezi sa integralnim održivim urbanim razvojem²⁰. Samo dokumenti ove vrste sa snažnom teritorijalnom i prostornom dimenzijom obezbeđuju razumevanje povezanosti između prostornih područja, sektora, projekata i ekološkog, društvenog i privrednog razvoja; a fokus na jasne prioritete koji se bave glavnim izazovima svake teritorije će biti u funkciji pilot programa dodele bespovratnih sredstava u okviru Aktivnosti 1.3.

Metodologija koja će se koristiti za formulisanje strategija lokalnog SUD i ITI je razrađena u dokumentu „Strategije integralnog urbanog razvoja – Vodič za gradove i opštine“²¹, pripremljenom u okviru Projekta upravljanja zemljištem u Srbiji, koji je pilotirao formulisanje prve tri strategije lokalnog SUD u Srbiji i biće prilagođen kontekstu EU PRO Plus Programa.

Proces formulisanja strategija ITI i lokalnog SUD će pružiti nekoliko prednosti. Prvo, sve razvijene strategije sadržavaće listu prioritetnih projekata koji su mapirani i imaju jasnu prostornu dimenziju i veze između prostornih područja, sektora i drugih projekata. Finansijski okvir za projekte će takođe biti razmotren i uključen u strategije. Imajući u vidu da je velika većina LSU koje ispunjavaju kriterijume za SUD i ITI dobila podršku za uvođenje GIS-a u okviru prethodnih programa EU PRO i Evropski PROGRES, identifikovani prioritetni projekti mogu se takođe mapirati putem GIS-a i povezanih baza podataka koje mogu da budu koristan ulazni element za jedinstveni sistem mapiranja prioritetnih projekata. Ove mape će se formirati uz prostornu vizuelizaciju u okviru strateških dokumenata.

Drugo, za svaku strategiju biće identifikovani dostupni izvori finansiranja, a u tu svrhu će LSU biti dodatno obučene za to kako da identifikuju i koriste dostupne izvore finansiranja. Dostupni izvori finansiranja biće predstavljeni kao posebno poglavje u strategijama, kako bi se pružile informacije svim zainteresovanim stranama koje nameravaju da sačine predloge projekata relevantnih za sprovođenje strategije.

U pogledu usaglašavanja procedura planiranja i institucionalizacije planskog okvira za ISTD, Program će imati intenzivne konsultacije sa Sekretarijatom za javne politike Vlade Srbije kako bi se postiglo međusobno razumevanje i obezbedilo poštovanje izrađenih strateških dokumenata.

Pored toga, kada se potvrdi teritorijalni obuhvat ISTD strategija koje Program podržava, Program će ispitati potrebu da se pomogne LSU da urade planove lokalnog razvoja predviđene Zakonom o planskom sistemu. Da bi to učinio, Program će mapirati raspoloživu pomoć za izradu lokalnih planova i na osnovu ovih ulaznih elemenata proceniti da li podrška za lokalne planove treba da bude uključena u pomoć koju pruža Program.

²⁰ Regulatorni okvir za ISTD - Regulatorna upućivanja u vezi sa integralnim održivim urbanim razvojem mogu se naći u Aneksu I Prilog 6

²¹ Strategije integralnog urbanog razvoja – Vodič za gradove i opštine može se naći u Aneksu I Prilog 7

Aktivnost 1.3 Sprovođenje aktivnosti koje doprinose društveno-ekonomskom rastu, predviđenih strategijama integralnog teritorijalnog planiranja

Pilotiranje programa dodele bespovratnih sredstava za sprovođenje strategija ISTD (ITI i lokalnog SUD) planira se za drugu godinu realizacije. Zbog razloga vezanih za efikasno korišćenje vremena, integralni projekti koji su pogodni za konkurisanje u okviru pilot programa dodele bespovratnih sredstava biće identifikovani tokom faze izrade nacrta u formulisanju strategije, koja će takođe biti korišćena za potrebe izgradnje kapaciteta. Program će nastojati da usmeri i podrži integralne pakete bespovratnih sredstava gde je to moguće, kako bi osigurao obuhvatanje različitih sektora (privreda, životna sredina, poslovanje, socijalna infrastruktura, turizam, kultura, itd.). Takav pristup će omogućiti delegiranje nekih aktivnosti u okviru glavne akcije na LSU i biće koristan za LSU u unapređivanju njihovih internih kapaciteta, kao i za jačanje institucionalnih mehanizama koji će biti uspostavljeni za sprovođenje ISTD strategija.

Imajući u vidu da je namera Programa da promoviše i izgradi kapacitete u vezi sa teritorijalnim instrumentima EU, koji takođe uključuju pružanje podrške za CLLD, pošto već postoji uspostavljene lokalne akcione grupe (LAG) sa pripremljenim CLLD strategijama urađenim u skladu sa Kohezionom politikom Evropske unije i teritorijalnim instrumentima u Regulatornom okviru za ISTD, ovi uspostavljeni CLLD mehanizmi mogu da budu podržani u mnogim aspektima: 1) Program može da podrži sprovođenje CLLD inicijativa u okviru istog programa dodele bespovratnih sredstava, i 2) ovo će biti povezano sa segmentom izgradnje kapaciteta pri čemu će postojeće lokalne akcione grupe biti obučene za različite aspekte projekata, njihovu identifikaciju i pripremu, identifikaciju izvora finansiranja, itd. Kroz takav pristup će se ispitati potencijali za korišćenje CLLD na sveobuhvatan način, a takođe će se dobiti ulazni elementi u vezi sa izgledima za korišćenje ovog teritorijalnog instrumenta za studiju kojom će se predložiti nacionalni ISTD model.

Rezultat 2 Unapređeni ekonomski rast u ciljnim opštinama

Relevantnost i izvodljivost

Relevantnost planiranih aktivnosti koje doprinose privrednom rastu potkrepljena je okvirom javnih politika koji prepoznaje lokalni ekonomski razvoj kao instrument koji objedinjava privredni rast i razvoj sa socijalnom jednakošću i kvalitetom životne sredine uz održivo finansiranje razvoja gradskih naselja. Program je obavio konsultacije sa LSU u vezi sa njihovim potencijalima za unapređenje kvaliteta usluga koje pružaju investitorima i preduzećima i rezultati su potvrdili relevantnost povezanih programske aktivnosti. U kontekstu kovida 19, podrška LSU za održavanje investicija u infrastrukturu je kritično važna za omogućavanje osnova za privredni rast.

Lokalne samouprave su izvestile o velikoj listi prioritetnih projekata poslovne infrastrukture koji su spremni za realizaciju: na osnovu povratnih informacija dobijenih od 49 LSU identifikovano je ukupno 136 projekata poslovne infrastrukture vrednih preko 89 miliona evra, od kojih je 88 projekata vrednih 59 miliona evra obezbedilo građevinske dozvole. Struktura projekata sa regulisanim vlasništvom nad imovinom i važećim građevinskim dozvolama je raznolika i kreće se od multifunkcionalnih objekata, industrijskih parkova, agrobiznis zona, grinfeld, braunfeld i grejfeld lokacija do nekretnina sa industrijskim nasleđem ili vojnih objekata sa potencijalom za razvoj poslovanja. To je u skladu sa delokrugom Programa i Nacionalnom strategijom održivog urbanog razvoja do 2030. godine, kojom su predviđeni programi razvoja poslovne infrastrukture kroz infrastrukturne projekte u biznis zonama i one u funkciji turizma i drugih privrednih delatnosti. Prosečna vrednost identifikovanih projekata je 330.000 evra ako se izuzmu velike investicije od preko milion evra. Međutim, uzimajući u obzir iskustvo EU PRO sa prosečnih 500.000 evra za projekte poslovne infrastrukture, planirana sredstva za ovu aktivnost i dalje su validna. Projekti poslovne infrastrukture prepoznati su i Akcionim planom za

sprovođenje Strategije industrijske politike Republike Srbije od 2021. do 2030. godine za period 2021. do 2023. godine u okviru Mere 3.2 Program podsticaja ulaganja u industrijsku proizvodnju i kroz podršku poslovnoj infrastrukturi doprineće ostvarivanju Mere 3.4. Program podrške razvoju infrastrukture za potrebe industrijskih zona.

Na osnovu diskusija i povratnih informacija dobijenih pomoću upitnika, kao i iskustva iz prethodnih projekata, LSU bi imale velike koristi od tehničke podrške za formulisanje i sprovođenje aktivnosti u oblasti poslovne infrastrukture uz fokus na održivost intervencija. Na primer, mada su LSU osposobljene da ugovaraju i prate sprovođenje infrastrukturnih radova, delotvornost projekata bi bila poboljšana uz podršku za razvoj ili poboljšanje modela upravljanja novom poslovnom infrastrukturom.

Takođe, povratne informacije od 66 LSU dobijene kroz istraživanje jasno ukazuju na to da lokalne samouprave nedovoljno ulažu u aktivnosti vezane za saradnju sa privatnim sektorom i promociju investicionih potencijala, što potvrđuje relevantnost planirane pomoći za unapređenje usluga podrške poslovanju koje pružaju LSU. Digitalizacija, korišćenje geografskog informacionog sistema (GIS) ili slične aktivnosti, ističe se kao važan prioritet za LSU, posebno u kontekstu kovida 19. Programskim dokumentom EU PRO Plus predviđena je dodela bespovratnih sredstava LSU za sprovođenje prioritetnih projekata za unapređenje usluga u vezi sa poslovanjem, a konsultacije ukazuju na to da se ova aktivnost može realizovati i preko pružaoca usluga izabranog u transparentnom i konkurentnom procesu. Ovaj pristup može da bude koristan u smislu standardizacije intervencija i primene naučenih lekcija.

Konsultacije sa Ministarstvom privrede, Nacionalnom službom za zapošljavanje, Privrednom komorom Srbije, regionalnim razvojnim agencijama i MSP iz dva regiona obuhvaćena Programom potvrdile su da su planirane aktivnosti usmerene na konkurentnost i održivost poslovanja usklađene sa naporima Vlade i odgovaraju potrebama ciljnih korisnika. To je potvrđeno i rezultatima istraživanja sprovedenih među MSP i OPP korisnicima programa EU PRO. Direktnu podršku u vidu bespovratnih sredstava dodeljenih MSP za nabavku nove opreme i uvođenje usluga potvrdilo je 98% anketiranih MSP. Na osnovu podataka dobijenih od Ministarstva privrede, direktna podrška je još relevantnija za sektore pogodjene kovidom 19 i MSP u najnerazvijenijim LSU, kao i za one koji su rizičniji i nemaju pristup raspoloživoj podršci države. Što se tiče obima intervencije, na osnovu istraživanja, MSP su prvenstveno zainteresovana za podršku za pristup novim tržištima, uvođenje standarda kvaliteta, digitalizaciju poslovanja, unapređenje onlajn prodaje i korišćenje zajedničke opreme, što je u okviru delokruga Programa.

Pored toga, konsultacije i preliminarni podaci dobijeni od zainteresovanih strana na sastancima i putem istraživanja potvrdili su potrebu za pružanjem podrške OPP kako bi se poboljšala njihova sposobnost da pružaju specijalizovane usluge MSP. Relevantnost podrške malim i srednjim preduzećima koju pružaju OPP je takođe pojačana činjenicom da preko 57 odsto anketiranih MSP nije pristupilo uslugama koje pružaju OPP.

Konačno, konsultacije sa Nacionalnom službom za zapošljavanje potvrdile su relevantnost aktivnosti usmerenih na nezaposlene koji više nisu u sistemu obrazovanja i koji ne rade ili se ne osposobljavaju za rad (NEET populacija).

Usklađenost aktivnosti u okviru Rezultata 2 sa nacionalnim prioritetima potvrđena je aktuelnim promenama javnih politika. [Akcionim planom za sprovođenje Strategije industrijske politike Republike Srbije od 2021. do 2030. godine za period od 2021. do 2023. godine](#), koji je usvojen tokom uvodnog perioda, predviđene su aktivnosti koje će biti podržane kroz Program. EU PRO Plus će doprineti nastojanjima da se približi članstvu u EU oslanjajući se na dobre strane srpske industrije, a

takođe će doprineti i prevazilaženju nekih od identifikovanih slabosti, kao što su mali broj alternativnih izvora finansiranja, visok udio izvoznih proizvoda sa malom dodatom vrednošću, nedovoljna razvijenost klastera i drugih oblika udruživanja i nizak stepen digitalizacije industrije. Aktivnosti u okviru Rezultata 2 direktno će doprineti ostvarivanju nekoliko ciljeva Akcionog plana: Unapređena digitalizacija poslovnih modela industrijske proizvodnje, Razvoj industrije bazirane na inovacijama i razvoju viših faza tehnološke proizvodnje i Povećan ukupni obim investicija u industriju uz rast kvaliteta investicija.

Program je i dalje relevantan i u odnosu na postojeću [Strategiju podrške razvoju malih i srednjih preduzeća, preduzetništva i konkurentnosti za period od 2015. do 2020. godine](#). Posebno u vezi sa jačanjem održivosti i konkurentnosti MSP kroz podršku MSP i unapređenjem poslovne infrastrukture, Optimizacijom i unapređenjem stepena iskorišćenosti postojeće i izgradnjom nove poslovne infrastrukture, Unapređenjem efikasnosti institucionalne podrške poslovanju MSP i stimulisanjem poslovnog udruživanja. Pored unapređenja poslovnog okruženja, postoji očigledna mogućnost da Program doprinese pokazateljima utvrđenim u strategiji za unapređenje usluga države, kao što su jačanje održivosti i konkurentnosti MSP i poboljšanje pristupa stranim tržištima.

U pogledu izvodljivosti planiranih aktivnosti, potvrđena je potreba da se utvrdi redosled objavljivanja javnih poziva u koordinaciji sa Ministarstvom privrede kako bi se izbegla preklapanja. Konkretno, plan za objavljivanje javnog poziva za MSP potrebno je odložiti za septembar 2021. godine kako bi se omogućio završetak [Javnog poziva MSP koji je objavilo Ministarstvo privrede](#). Pored toga, biće konsultovano Ministarstvo privrede kako bi se obezbedilo da kriterijumi javnog poziva za izbor budu u sinergiji sa tekućim programima Ministarstva, Razvojne agencije Srbije i drugih relevantnih zainteresovanih strana.

Napredak u pravcu ostvarivanja rezultata

Program je sačinio početni nacrt poziva za podnošenje predloga projekata za organizacije za podršku poslovanju (OPP) koji će se koristiti za unapređenje održivosti i konkurentnosti MSP i njihove sposobnosti da se oporave od negativnog uticaja pandemije kovida 19, povećaju otpornost, prošire se na nova tržišta, kao i da primene relevantne standarde kroz podršku koju pružaju korisničke OPP. Najmanje 200 MSP će koristiti ovu vrstu pomoći.

Aktivnost 2.1 Razvoj poslovne infrastrukture i usluga vezanih za poslovanje na lokalnom nivou

Nakon početnih konsultacija sa zainteresovanim stranama i ciljnim korisnicima, Program razmatra dva pristupa za unapređenje poslovne infrastrukture – objavljivanje posebnog poziva ili uključivanje pomoći u aktivnosti u okviru Rezultata 1 i pružanje podrške za projekte poslovne infrastrukture koji su proizašli iz ISTD strategija.

Projekti podržani kroz ovu aktivnost biće usklađeni sa ciljevima Programa i sa Paketom mera definisanim Nacionalnom strategijom urbanog razvoja do 2030. godine za unapređenje poslovne i inovativne infrastrukture (industrijske zone, privredne zone, naučno-tehnološki parkovi, zone unapređenog poslovanja, inovacioni centri itd.) i komercijalne zone. Prihvatljivi projekti moraju da usklade svoje ciljeve sa prioritetima društveno-ekonomskog razvoja područja definisanih u relevantnim lokalnim/regionalnim/nacionalnim strategijama i planovima razvoja. Projekti će takođe morati da promovišu međusektorski, teritorijalni i integralni pristup, a Program će potvrditi predloge u skladu sa temama urbanog razvoja definisanim u Nacionalnoj strategiji urbanog razvoja i

relevantnim nacionalnim sektorskim strategijama²² iz oblasti održivog ekonomskog razvoja. Na osnovu lekcija naučenih u prethodnom programu, investicije u infrastrukturu će biti podržane „mekim” (soft) merama, kako bi se osigurala održivost i maksimizirao uticaj. Zbog toga je predviđena integrisana stručna podrška za pružanje usluga u vezi sa promovisanjem, upravljanjem i formulisanjem konkretnih projekata poslovne infrastrukture malog obima, čime će se lokalnim samoupravama pružiti smernice za dobro upravljanje radi povećanja obima poslovanja.

Iako je podrška poslovnoj infrastrukturi relevantna, ova intervencija bi mogla da se sproveđe odvojeno ili u kombinaciji sa programom dodele bespovratnih sredstava predviđenim u okviru aktivnosti 1.3. Program će u konsultaciji sa Ministarstvom privrede, uz uzimanje u obzir tekućih aktivnosti u ovoj oblasti, dati preporuke Upravnom odboru Programa za delotvorniji pristup.

Kada je u pitanju unapređenje poslovnih usluga uopšte, pored nedostatka tehničke dokumentacije, identifikovano je nekoliko vrsta aktivnosti u direktnoj komunikaciji sa zainteresovanim LSU: unapređenje javnih komunalnih usluga sa ciljem razvoja digitalizovanih rešenja koja bi obezbedila efikasnije i delotvornije višestruke javne usluge; poboljšanje pristupa LSU i lokalnih javnih preduzeća poslovnim informacijama; podrška preduzećima za realizaciju investicionih projekata; osmišljavanje poreskih podsticaja za postizanje razvojnih ciljeva, identifikacija i promocija investicionih mogućnosti, marketing i brendiranje LSU kao okruženja povoljnih za poslovanje i izrada studija opravdanosti za prioritetne projekte ekonomskog razvoja. Ovo se može postići putem javnog poziva namenjenog lokalnim samoupravama koje će identifikovati i predložiti prioritetne projekte, ili preko pružaoca usluga izabranog u konkurentnom procesu nabavke.

Iako ovaj pristup odgovara potrebama LSU, Program će nastojati da pruži stratešku podršku LSU, baveći se posebnim ciljevima za Unapređeni i integralni strateški okvir za održivi, inovativni i inkluzivni lokalni ekonomski razvoj utvrđenim u [Nacionalnoj strategiji urbanog razvoja](#).

Aktivnost 2.2 Povećanje konkurenčnosti i održivosti preduzeća koje doprinosi ekonomskoj stabilnosti lokalnih zajednica

Održani su sastanci sa relevantnim zainteresovanim stranama kako bi se jasnije definisali uslovi PDP-a za organizacije za podršku poslovanju (OPP). Pored toga, sprovedeno je istraživanje MSP sa 85 ispitanika i istraživanje OPP sa 17 ispitanika, kao i sekundarno istraživanje u cilju bližeg definisanja kriterijuma za podršku OPP. Podaci dobijeni od anketiranih MSP i OPP izdvajaju pristup novim tržištima kao ključnu razvojnu potrebu, na šta je ukazalo preko 60 odsto ispitanika.

Na osnovu ovih informacija, kao i podataka dobijenih iz analize podrške OPP sprovedene u okviru EU PRO Programa, nacrt PDP-a za OPP je sačinjen tokom uvodnog perioda i biće proveren sa ključnim zainteresovanim stranama tokom sledećeg tromesečja.

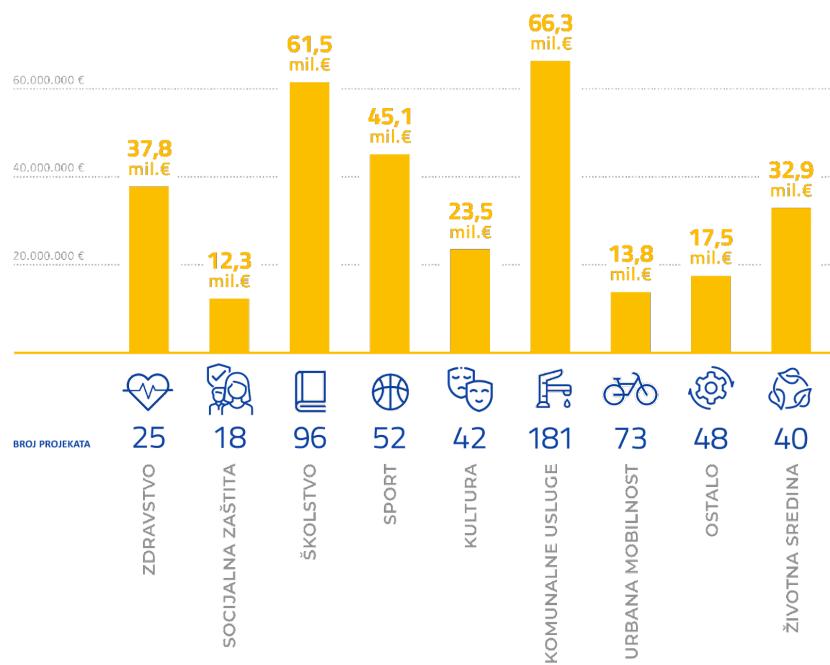
²² [Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011-2020. godine](#), [Nacionalna strategija za mlađe za period od 2015. do 2025. godine](#), [Strategija za smanjenje siromaštva u Srbiji](#), [Strategija za podršku razvoja malih i srednjih preduzeća, preduzetništva i konkurenčnosti za period od 2015. do 2020. godine](#), [Strategija i politika razvoja industrije Republike Srbije od 2011. do 2020. godine](#), [Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije za period od 2016. do 2020. godine - Istraživanja za inovacije](#), [Strategija razvoja trgovine Republike Srbije do 2020. godine](#), [Strategija razvoja slobodnih zona u Republici Srbiji za period od 2018. do 2022. godine](#), [Strategija komunikacije o pristupanju Republike Srbije Evropskoj uniji](#), [Zakon o prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020. godine](#)

Rezultat 3 Poboljšana socijalna infrastruktura i socijalna kohezija u ciljnim opštinama

Relevantnost i izvodljivost

Konsultacije Programa sa LSU i istraživanje LSU su potvrdili da je potreba za ulaganjem u socijalnu infrastrukturu na lokalnom nivou i dalje značajna. Kao opšti trend, finansijski kapaciteti za finansiranje lokalne javne infrastrukture su smanjeni, prvenstveno zbog pandemije kovida 19. Lokalne samouprave su preusmerile deo svojih sredstava za pomoć aktivnostima oporavka, a podrška sa centralnog nivoa je takođe smanjena, kao na primer Kancelarija za upravljanje javnim ulaganjima (PIMO), koja pruža najsveobuhvatniju pomoć LSU je već opredelila veći deo sredstava koje je imala na raspolaganju za ovu godinu. Pored toga, pružanje podrške za lokalnu javnu infrastrukturu dovodi do velike vidljivosti i doprinosi da lokalno stanovništvo vidi kontinuiranu opredeljenost Vlade Srbije i Evropske unije da pomognu održivi razvoj.

Povratne informacije od 49 LSU koje su odgovorile na upit Programa ukazale su na ukupno 575 projekata socijalne infrastrukture čija se vrednost procenjuje na 310 miliona evra, od kojih se većina bavi potrebama komunalne infrastrukture i obrazovanja, a zatim slede sport, zdravstvo, zaštita životne sredine, kultura i socijalna zaštita.

Isključujući velike investicione projekte vredne preko milion evra, Program je izdvojio 504 projekta spremna za realizaciju u vrednosti od 148 miliona evra. Prosečna vrednost investicije po projektu je 295.000 evra, što je duplo više od vrednosti predviđene budžetom Programa što ukazuje na potrebu da se sredstva izdvojena za ovu aktivnost povećaju. Međutim, finansijski kapaciteti LSU su smanjeni kao posledica budžetskih ograničenja zbog pandemije koja je u toku, što može da ukaže na to da LSU nisu u mogućnosti da obezbede potrebno sufinsiranje za ovu aktivnost. Stoga, da bi ova pomoć ostala relevantna i da bi je LSU koristile, donju granicu sufinsiranja koje je izvodljivo treba zadržati na procentu kojim se može upravljati, dok onima koji obezbeđuju veće nivoe sufinsiranja treba dati prioritet za podršku kroz kriterijume evaluacije.

Pandemija kovida 19 takođe je istakla kao prioritet potrebu za podrškom uslugama zdravstvene i socijalne zaštite u odnosu na obrazovanje, sport i komunalnu infrastrukturu, ali svi sektori predviđeni Programskim dokumentom i dalje su relevantni.

Na osnovu iskustva sa prethodnim Programom EU PRO, podrška LSU koje sprovode projekte socijalne infrastrukture u cilju unapređenja principa dobrog upravljanja rezultirala je značajnim doprinosom održivosti projekata. Konkretno, podrška uvođenju principa dobrog upravljanja rezultirala je većom upotrebom podržanih javnih objekata. Relevantnost aktivnosti dobrog upravljanja u kombinaciji sa infrastrukturnim projektima potvrđuje i istraživanje LSU.

Razvoj infrastrukture koji doprinosi poboljšanom kvalitetu života i dalje je u skladu sa prioritetima Vlade na osnovu dešavanja u pogledu javnih politika tokom uvodnog perioda. Nakon usvajanja [Zakona o korišćenju obnovljivih izvora energije](#) u aprilu 2021. godine, Ministarstvo rударства i energetike je potvrdilo da će obezbediti povraćaj od 50 odsto za investicije u solarne sisteme, [sa najavljenim budžetom od 150 miliona evra godišnje](#) opredeljenim za povećanje energetske efikasnosti privatnih i javnih zgrada čime se obezbeđuje manja potrošnja energije. Kako je saopšteno iz Ministarstva, potrošnja energije je četiri do pet puta veća zbog loše izolacije. EU PRO Plus bi ostavio prostor za podršku energetskoj efikasnosti javnih zgrada u okviru poziva za lokalne infrastrukturne projekte.

Kako mandat EU PRO Plus obuhvata i pružanje podrške za izgradnju kapaciteta LSU u cilju integralnog teritorijalnog razvoja, Program će uvesti elemente održivog integralnog teritorijalnog pristupa u kriterijume poziva za dostavljanje predloga projekata kako bi se obezbedilo razumevanje i predstavila uputstva za metodologiju koja je u osnovi pristupa integralnog teritorijalnog razvoja.

Poziv za dostavljanje predloga za lokalne infrastrukturne projekte će omogućiti učešće u pozivu samo predlozima koji su usklađeni sa strategijama ili planovima lokalnog razvoja i akcijama u skladu sa Nacionalnom strategijom održivog urbanog razvoja i sektorskim strategijama. Prema rezultatima istraživanja LSU, 57% LSU ima sveobuhvatne strategije održivog razvoja, dok je 12,5% prijavilo da ima strategije održivog razvoja sa pratećim planovima lokalnog razvoja izrađenim u skladu sa Zakonom o planskom sistemu. Najnoviji Izveštaj SKGO predstavljen na sastanku sa EU PRO Plus, pokazao je da je 11 LSU iz područja intervencije Programa usvojilo planove lokalnog razvoja²³, drugih 26 LSU²⁴ je pokrenulo izradu planova lokalnog razvoja skupštinskim odlukama tokom 2019. i 2020. godine, dok četiri grada imaju strategije integralnog održivog urbanog razvoja,²⁵ što potvrđuje relevantnost javnog poziva. Poziv će omogućiti LSU da podnesu svoje predloge zasnovane na usvojenim planovima lokalnog razvoja i strategijama integralnog teritorijalnog razvoja pripremljenim u okviru Rezultata 1.

Napredak u pravcu ostvarivanja rezultata

Poziv za dostavljanje predloga projekata socijalne infrastrukture koji je pripremljen u okviru Programa treba da omogući realizaciju najmanje 30 projekata socijalne infrastrukture koji će doprineti poboljšanju uslova života za najmanje 30.000 stanovnika opština obuhvaćenih Programom. Struktura javnog poziva osigurava doprinos nacionalnim prioritetima u skladu sa Programskim dokumentom EU PRO Plus.

²³ Doljevac, Knjaževac, Kuršumlija, Mali Zvornik, Mionica, Niš, Petrovac na Mlavi, Sjenica, Vladičin Han, Pirot i Vranje

²⁴ Aleksandrovac, Aleksinac, Babušnica, Bela Palanka, Blace, Bojnik, Boljevac, Bor, Bosilegrad, Kladovo, Kraljevo, Knić, Leskovac, Merošina, Nova Varoš, Paraćin, Prokuplje, Ražanj, Šabac, Sevojno, Svrliž, Tutin, Velika Plana, Veliko Gradište, Vrnjačka Banja, Zaječar

²⁵ Kragujevac, Kraljevo, Užice i Niš

U skladu sa integralnim teritorijalnim pristupom, cilj javnog poziva je da uvede elemente multisektorskog, teritorijalnog, integralnog i održivog pristupa u skladu sa temama i ciljevima Nacionalne strategije urbanog i održivog razvoja do 2030. godine²⁶. Javnim pozivom će se promovisati **međusektorski i integralni pristup** i vrednovati doprinos predloga temama urbanog razvoja u skladu sa sektorskim strategijama (za održive urbane strukture i racionalno korišćenje zemljišta, za inkluzivni urbani razvoj, za transportnu i tehničku infrastrukturu, za životnu sredinu i klimu, i za kulturno nasleđe i urbanu kulturu) sve u skladu sa Nacionalnom strategijom urbanog razvoja. U skladu sa **pristupom zasnovanim na mestu**, javnim pozivom će se podržati predlozi projekata sa teritorijalnom dimenzijom, koji su usmereni na određena područja, koja lokalne zajednice smatraju žarištim za teritorije sa velikim brojem korisnika usluga socijalne zaštite, pripadnika isključenih ugroženih grupa ili su na neki drugi način važne za lokalnu zajednicu. Kao dodatu vrednost, Program će podržati inovativna rešenja kao što su korišćenje obnovljivih izvora energije, recikliranih materijala ili naprednih inovativnih tehničkih ili građevinskih rešenja, dobro upravljanje i međuopštinsku saradnju i partnerstva, posebno ohrabrujući partnerstva sa civilnim sektorom. Program može razmotriti primenu stalno otvorenog konkursa kako bi se omogućili pozivi koji proističu iz nacrta koncepata za SUD ili ITI strategije pripremljene u okviru Rezultata 1.

Aktivnost 3.1 Razvoj i unapređenje infrastrukture koja doprinosi poboljšanom kvalitetu života

Tokom uvodnog perioda, Program je konsultovao ključne zainteresovane strane u vezi sa ciljevima Poziva za dostavljanje predloga projekata (PDP) lokalne infrastrukture i dobio povratne informacije od LSU o relevantnosti akcije u odnosu na utvrđene lokalne strategije i planove razvoja. PDP je pripremljen u skladu sa povratnim informacijama dobijenim u konsultacijama i od ciljnih LSU kroz istraživanje koje je obuhvatilo povratne informacije dobijene od 66 LSU i upitom o statusu projekata sa povratnim informacijama dobijenim od 49 LSU. Predviđen je terenski rad sa ciljnim korisnicima u cilju objavljivanja javnog poziva nakon formiranja Upravnog odbora Programa (UOP), što bi, ako bude završeno u junu 2021. godine, trebalo da omogući dodelu bespovratnih sredstava u četvrtom tromesečju 2021. godine i omogući planiranu 18-mesečnu realizaciju odobrenih projekata.

Javnim pozivom je predviđeno da se lokalnim samoupravama omogući da izdvoje deo sredstava za nabavku opreme. Takođe, u kontekstu uticaja kovida 19, a što je takođe potvrđeno kroz konsultacije sa zainteresovanim stranama, trebalo bi promovisati projekte usmerene na infrastrukturu zdravstvenih i socijalnih službi, što se može postići tako što će se omogućiti LSU da kandiduju do dva projekta ako jedan dolazi iz zdravstvenog ili socijalnog sektora. Pored toga, u skladu sa Programske dokumentom, Program će podržati projekte u sektoru obrazovanja, sporta, kulture i komunalne infrastrukture. Predloženi kriterijumi za izbor obuhvataju ocenu doprinosa projekta široj zajednici, relevantnost akcije, povezanost sa integralnim teritorijalnim pristupom, promociju inovativnih rešenja, posebne ishode i uticaje, partnerstvo i održivost.

Kao odgovor na potrebe Vlade da se bori protiv pandemije kovida 19, deo sredstava, koji ne prelazi 1,2 miliona evra, prenamenjen je za hitnu nabavku vozila za prevoz vakcina, trijažnih kontejnera opremljenih medicinskim nameštajem i dezinfekcionih sredstava za osnovne škole. Ove nabavke su izvršene u uvodnom periodu i delimično dostavljene krajnjim korisnicima.

Aktivnost 3.2 Podrška javnim institucijama, uključujući institucije socijalne zaštite, da unaprede socijalne usluge i pripremljenost za vanredne situacije

²⁶ <https://www.mgsi.gov.rs/cir/dokumenti/urbani-razvoi>

Izrada koncepta podrške unapređenju socijalnih usluga i spremnosti za vanredne situacije u okviru Programa je u toku, a do sada su informacije potrebne za njegovu izradu uglavnom dobijene iz istraživanja organizacija civilnog društva (OCD) koje je sproveo prethodni program EU PRO. Rezultati istraživanja pokazuju da su OCD dokazale da imaju operativne kapacitete i stručna znanja za brzo reagovanje na hitne potrebe i pružanje pomoći najugroženijim građanima, uključujući i vreme krize izazvane kovidom 19. Konkretno, doprinos organizacija koje su licencirane za pružanje usluga socijalne zaštite rešavanju problema potreba grupa u najnepovoljnijem položaju tokom krize pokazao je da treba podržati OCD kao inicijatore protokola o saradnji javnih institucija i civilnog sektora u vanrednim situacijama i u radu u partnerstvu na poboljšanju procene potreba isključenih grupa, kao i na planiranju i realizaciji integrisanih usluga za rešavanje neposrednih i hitnih potreba za unapređenjem socijalnih usluga.

Takođe je važno napomenuti da se civilni sektor i dalje uglavnom oslanja na mogućnosti finansiranja koje se pružaju kroz donatorske programe, a samo polovina anketiranih OCD uspeva da obezbedi kontinuiran rad i finansiranje, što ukazuje na potrebu njihovog daljeg ospozobljavanja ne samo u veštinama upravljanja projektima, već i u razvoju inovativnijeg pristupa obezbeđivanju sredstava, potencijalno kroz uspostavljanje partnerstva sa poslovnim sektorom i razvoj ekonomskih aktivnosti i preduzetničkih veština.

Pored toga, isto istraživanje pokazuje da bi OCD u budućnosti, zajedno sa javnim institucijama, trebalo da igraju ključnu ulogu kada je u pitanju pružanje socijalnih usluga, jer su se u krizi pokazale fleksibilnijim u pružanju usluga i bolje su odgovorile na potrebe najugroženijih grupa od nekih javnih institucija.

Program će sprovesti neophodne konsultacije sa ključnom zainteresovanom stranom, Ministarstvom za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (MRZBSP) i drugim relevantnim zainteresovanim stranama, uključujući LSU, kako bi se potvrđio pristup i finalizirao poziv za dostavljanje predloga projekata koji bi okvirno trebalo da bude objavljen tokom trećeg kvartala Programa. Poziv će nastojati da promoviše multisektorski, međuopštinski i integralni pristup.

Načini za organizovanje upravljanja i koordinacije

Uspostavljanje Upravnog odbora Programa (UOP)²⁷ koji vodi Ministarstvo za evropske integracije (MEI) je okončano tokom uvodnog perioda. Odborom će predsedavati MEI uz učešće donatora i nacionalnih institucija na tri nivoa: Pored MEI i Delegacije Evropske unije, Ministarstvo privrede (MP), Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave (MDULS), Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (MRZBSP), Ministarstvo omladine i sporta (MOS) i Kancelarija za upravljanje javnim ulaganjima (PIMO) biće pozvani da predlože članove UOP-a sa pravom glasa. Pored toga, predstavnici Stalne konferencije gradova i opština (SKGO) i Razvojne agencije Srbije (RAS) biće pozvani da učestvuju kao posmatrači, dok će nekoliko drugih ministarstava i kancelarija biti konsultovano u vezi sa osmišljavanjem konkretnih aktivnosti.

Ovim mehanizmom se promoviše nacionalno vlasništvo nad Programom i omogućava uključenim institucijama da upravljaju njegovim sprovođenjem, prate napredak i učinak i doprinose donošenju odluka. Nadalje, kroz rad UOP-a obezbeđiće se koordinacija, sinergija i sinhronizacija sa drugim relevantnim intervencijama kojima nacionalne institucije upravljaju ili ih koordiniraju.

²⁷ Opis poslova i zadataka Upravnog odbora Programa EU PRO Plus može se naći u Aneksu V Prilog 3

UOP usvaja izveštaje Programa i zahteve za finansiranje projekata i aktivnosti. Pravo glasa imaju ministarstva i kancelarije Vlade Republike Srbije koji su članovi Upravnog odbora. Donator, Delegacija Evropske unije, ne glasa, ali zadržava pravo veta, u slučaju da se ne slaže sa određenom akcijom.

Pored toga, Program je uspostavio saradnju sa ključnim relevantnim donatorskim programima, prvenstveno sa [Projektom "Razvoj sistema za upravljanje kohezionom politikom"](#) koji finansira EU a sprovodi GIZ, čiji je cilj jačanje i razvoj pravnog i institucionalnog okvira za sprovođenje Kohezione politike EU, izrada relevantnih planskih i programske dokumenata za sprovođenje Kohezione politike EU, te jačanje kapaciteta institucija i tela nominovanih za sprovođenje Kohezione politike - partnera i potencijalnih korisnika na nacionalnom i podnacionalnom nivou. Koordinacija uspostavljena sa Projektom "Razvoj sistema za upravljanje kohezionom politikom" omogućuje kreiranje i synergiju obe akcije, u postizanju zajedničkog cilja povećanja kapaciteta svih nivoa za sprovođenje Kohezione politike, ali će se i izbeći potencijalno preklapanje. Dok se Projekat "Razvoj sistema za upravljanje kohezionom politikom" bavi ukupnom izgradnjom kapaciteta svih institucija nominovanih za sprovođenje Kohezione politike, Program je fokusiran posebno na izgradnju kapaciteta MEI i regionalnih i lokalnih institucija isključivo za uspostavljanje i primenu alata Kohezione politike EU za teritorijalni razvoj i definisanje nacionalnog modela za ISTD, što je van delokruga Projekta "Razvoj sistema za upravljanje kohezionom politikom".

Definisani su struktura i nadležnosti tima za realizaciju Programa.²⁸ Završeno je angažovanje 16 članova tima sa punim radnim vremenom, sedam domaćih konsultanata i ključnog međunarodnog stručnjaka. Pored toga, odredene su službe podrške za Program. Time je stvorena osnova za efikasan napredak u realizaciji.

Resursi i budžet

EU PRO Plus uspostavio je sistem za praćenje finansijskog učinka. Sva finansijska i administrativna evidencija se vodi i vodiće se u skladu sa pravilima i procedurama UNOPS-a. Utvrđen je i sproveden postupak oslobađanja od poreza za sredstva Programa. Prva rata u iznosu od 7,37 miliona evra dobijena je od Evropske unije pre početka Programa. Budžet je i dalje odgovarajući za Akciju.

Prepostavke i rizici

Početne prepostavke bile su dodatno analizirane praćenjem dešavanja koja imaju potencijal da utiču na Program i kroz konsultacije sa nacionalnim i lokalnim zainteresovanim stranama. Prepostavke utvrđene tokom izrade Programa će se verovatno pokazati ispravnim: Srbija i područje odgovornosti Programa ostaju stabilni, dok zemlja nastavlja da sprovodi reforme na putu pristupanja Evropskoj uniji; Vlada ostaje posvećena unapređenju poslovnog okruženja, olakšavanju investicija i podršci razvoju MSP, dok se очekuje veliko interesovanje LSU, MSP, OPP i OCD za Program.

Ovaj period je takođe potvrdio da je analiza rizika urađena pre pokretanja Programa bila odgovarajuća. Novoidentifikovani rizici se uglavnom odnose na neizvesnosti u vezi sa kovidom 19, pošto je došlo do drugog talasa pandemije koji je ozbiljno uticao na preduzeća kad je u pitanju okruženje u kome posluju i izvršio uticaj na društvo u celini. Efekti poremećaja u globalnim lanacima snabdevanja usled pandemije kovida 19 su i dalje očigledni, a globalne linije snabdevanja su još uvek osjetljive.

Pandemija kovida 19 takođe donosi neizvesnost u pogledu budućih dalekosežnih posledica. Moguće mere prevencije, uključujući ograničenja putovanja i fizičkih okupljanja, mogu da imaju značajan praktičan uticaj na proces izrade teritorijalnih strategija i aktivnosti izgradnje kapaciteta, uključujući

²⁸ Organizaciona šema EU PRO Plus može se naći u Aneksu V Prilog 4

organizaciju studijskih poseta. Širok participativni pristup je preduslov za proces formulisanja teritorijalnih strategija. U slučaju produžene pandemije, identifikovana su alternativna rešenja kako bi se maksimiziralo učešće zainteresovanih strana i osigurao legitimitet procesa strateškog planiranja.

Pored toga, Vlada formirana 2020. godine već je najavila parlamentarne izbore za početak 2022. godine. Kako reforme planirane u okviru Programa iziskuju donošenje političkih odluka na svim nivoima, kao što su utvrđivanje i usvajanje strategija ISTD, ove aktivnosti mogu da budu otežane mogućim političkim promenama koje bi bile rezultat izbora.

EU PRO Plus je takođe počeo da sprovodi mere reagovanja na rizik i, na primer, da uvodi dodatne korake za proveru kvaliteta predloženih projekata tokom procesa evaluacije kao odgovor na očekivani nizak nivo kvaliteta projektne dokumentacije. Pored toga, plan terenskog rada Programa uzima u obzir organizaciju događaja i obuka po hibridnom modelu, sa virtuelnim i ličnim učešćem, u zavisnosti od trenutne situacije i ograničenja s tim u vezi.

Program će nastaviti da koordinira aktivnosti sa relevantnim zainteresovanim stranama i prati napredak, kako bi se uvele sinergije, izbeglo preklapanje i identifikovale moguće modifikacije.

Kancelarije i imovina

Aktivnosti Programa EU PRO Plus realizuju se sa četiri lokacije. Operativne kancelarije, kako je predviđeno Programske dokumentom, nalaze se u Beogradu, Nišu, Vranju i Novom Pazaru. U očekivanju odobrenja Donatora, planirano je da sredstva, uključujući vozila, iz prethodnog Programa EU PRO budu preneta na EU PRO Plus.

Kvalitet i održivost

Pristup Programa kad je reč o kvalitetu zasniva se na tri stuba: okviru za upravljanje kvalitetom koji UNOPS primenjuje na globalnom nivou, strukturama i propisima Kancelarije UNOPS-a u Srbiji i na kraju, na sprovođenju provera kvaliteta kako bi se osiguralo da postignuti rezultati odgovaraju cilju.

Program će sačiniti Strategiju upravljanja kvalitetom kojom se definišu standardi kvaliteta koje treba primenjivati i odgovornosti zaposlenih za postizanje potrebnog kvaliteta tokom realizacije. Dokument opisuje procedure upravljanja kvalitetom koje će se koristiti za planiranje, kontrolu i obezbeđivanje kvaliteta. Takođe daje prikaz zahteva vezanih za izveštavanje, vođenje evidencije o kvalitetu i vremenski raspored ključnih aktivnosti u pogledu kvaliteta.

Program će pažljivo utvrditi zahteve kroz kriterijume evaluacije u okviru Poziva za dostavljanje predloga projekata (PDP) kako bi se osigurala podrška za ekonomski, socijalno i ekološki održive projekte. UNOPS-ov pristup održivosti biće integriran u sve akcije Programa, a posebna pažnja biće posvećena praćenju uticaja aktivnosti na šиру populaciju.

Pored toga, Program će doprineti izgradnji nacionalnih kapaciteta: Program je u potpunosti usklađen sa nacionalnim politikama i podržće njihovo sprovođenje. Kvalitet infrastrukturnih projekata bi bio dodatno pojačan kroz pregled projektne dokumentacije tokom procesa podnošenja, čime će biti otklonjena većina promena u njihovom obimu i vrednosti. Tokom realizacije, Program će osigurati da svi procesi budu u potpunosti usklađeni sa zahtevima zakona o planiranju i izgradnji, dok će biti utvrđeno dodatno obezbeđenje kvaliteta kako bi se osigurala inspekcija svih izvedenih radova bez obzira na to što se Zakonom ne traži tehnički prijem u slučajevima projekata sanacije za koje su dozvole dobijene na osnovu člana 145. Zakona o planiranju i izgradnji. Kvalitet i održivost projekata

vezanih za MSP biće poboljšani na osnovu lekcija naučenih iz EU PRO Programa, uključujući sveobuhvatniju obuku za izgradnju kapaciteta namenjenu korisnicima.

Akcioni plan za rodnu ravnopravnost (APRR)²⁹ pripremljen tokom uvodnog perioda daje prikaz konkretnih aktivnosti koje će Program preduzeti kako bi se osigurao doprinos rodnoj ravnopravnosti. Ove aktivnosti se fokusiraju na rodnu ravnopravnost u aktivnostima izgradnje kapaciteta, primenu načela rodne ravnopravnosti prilikom izbora korisnika bespovratnih sredstava i upravljanja bespovratnim sredstvima, uspostavljanje rodno osetljivih indikatora i promovisanje svesti o rodnoj ravnopravnosti među zaposlenima i partnerima.

Program će kvartalno pratiti utvrđene planove i obezbediti da aktivnosti ostanu u okviru definisanih odstupanja u pogledu vremena, budžeta i članove Upravnog odbora izveštavati na svaka tri meseca, dok će interni mehanizam UNOPS-a za obezbeđenje kvaliteta tromesečno ocenjivati napredak Programa u odnosu na postavljene indikatore.

Organizacija praćenja, izveštavanja i evaluacije

Izrađeni su modeli dokumenata za uvodne, mesečne, kvartalne i godišnje izveštaje. Program će pratiti troškove, vreme, obim, rizike, kvalitet, ishode i uticaj. Svaki aspekt će imati alate i procedure za praćenje i izveštavanje. Ključni indikatori učinka proizilaze iz matrice logičkog okvira (LFM, eng. Logical Framework Matrix), ali Program će uzeti u obzir druge potrebe ključnih zainteresovanih strana kako bi se osigurala visoka relevantnost pristupa praćenju.

Ovaj uvodni izveštaj obuhvata period od 1. januara 2021. do 30. aprila 2021. godine. Ugovorna obaveza Programa je da obezbedi kvartalne izveštaje, godišnje izveštaje i završni izveštaj.

Vlada/donator će Program ocenjivati odvojeno i nezavisno, pri čemu nema stavke u budžetu predviđene za tu aktivnost u Programu. UNOPS, kao implementacioni partner programa EU PRO Plus će pružiti punu logističku podršku za evaluacije.

Praćenje realizacije Programa biće u skladu sa pravilima i procedurama EU sa ciljem praćenja napretka tokom vremena u odnosu na planirane ciljeve u okviru matrice logičkog okvira. Mada će se matricom logičkog okvira definisati šta će se meriti, Plan praćenja i evaluacije (M&E) koji je u izradi, pružiće informacije o tome gde će podaci biti prikupljeni, kako, ko će ih prikupljati i koliko često. Ovaj plan će obuhvatiti informacije o pristupu praćenju i evaluaciji, indikatorima učinka, izvoru podataka, metodama prikupljanja, učestalosti prikupljanja podataka, analizi prikupljenih informacija i izveštavanju.

U skladu sa procedurama UNOPS-a, sprovodiće se fazno kvartalno planiranje, a učinak Programa interno će se procenjivati kroz proces kvartalnog obezbeđenja kvaliteta.

Plan rada

EU PRO Plus je revidirao ukupan plan rada³⁰ i pripremio plan za period od 1. maja do 30. juna 2021. Sledeći su ključni prioriteti za naredni izveštajni period:

Upravljanje programom

²⁹ Akcioni plan za rodnu ravnopravnost (APRR) može se naći u Aneksu V Prilog 1

³⁰ Revidirani opšti akcioni plan može se naći u Aneksu V Prilog 2

- Formiranje Upravnog odbora Programa, organizovanje uvodnog sastanka

Rezultat 1: Poboljšano planiranje razvoja u ciljnim opštinama i uvođenje koncepta ITI

- Pokretanje izrade uporedne analize odabranih država članica EU u vezi sa korišćenjem teritorijalnih instrumenata EU na osnovu sadržaja i metodologije za analizu koji su pripremljeni tokom uvodne faze
- Potvrda obima modula obuke sa MEI na osnovu sprovedene procene potreba za obukom - izrada upitnika za procenu potreba za obukom
- Nastavak uvodnih sastanaka sa ključnim zainteresovanim stranama (LSU i RRA)
- Završetak izrade materijala za aktivnosti podizanja nivoa svesti – formulisanje programa nastave i učenja za izgradnju kapaciteta za RRA i LSU

Rezultat 2: Unapređeni ekonomski rast u ciljnim opštinama

- Završetak konsultacija sa ključnim zainteresovanim stranama u vezi sa razvojem poslovne infrastrukture i usluga vezanih za poslovanje na lokalnom nivou i priprema nacrta PDP-a
- Objavljivanje poziva za dostavljanje predloga projekata za OPP, početak održavanja informativnih sesija

Rezultat 3: Poboljšana socijalna infrastruktura i socijalna kohezija u ciljnim opštinama

- Predstavljanje planiranih infrastrukturnih aktivnosti EU PRO Plus programa ključnim zainteresovanim stranama
- Finalizacija poziva za dostavljanje predloga projekata socijalne infrastrukture, početak održavanja informativnih sesija
- Izrada poziva za dostavljanje predloga projekata za održavanje i uvođenje novih inovativnih socijalnih usluga

Komunikacija i vidljivost

- Nacrt strategije komunikacije treba poslati DEU i MEI na razmatranje
- Koordinacija sa sektorskim timovima prilikom osmišljavanja promotivnih kampanja za predstojeće pozive
- Nabavka kompletnog paketa materijala za vidljivost za aktivnosti terenskog rada tima

Komunikacija i vidljivost

Strategija komunikacije i vidljivosti EU PRO Plus programa formuliše se u skladu sa [Priručnikom za komunikaciju i vidljivost spoljnih aktivnosti Evropske unije](#). Mada se oslanja na najbolje prakse prethodnog Programa, Strategija će takođe integrisati nalaze Procene Strategije komunikacije programa EU PRO³¹ koju je sprovedla spoljna agencija i u kojoj su date preporuke za unapređeni budući pristup. Preporuke uključuju diverzifikaciju kanala komunikacije sa medijima, pravljenje kampanja sa sloganima koji se pamte i korišćenje kratkih sažetaka javnih poziva tokom promocije.

Istovremeno, u pripremi za zvanični početak faze Programa posvećene terenskom radu, sačinjen je početni Plan promocije aktivnosti među ciljnim grupama³² sa pratećim ključnim proizvodima namenjenim vidljivosti. Da bi se ispunili zahtevi u pogledu komunikacije i vidljivosti obe institucije, proizvodi su osmišljeni u konsultacijama sa MEI i DEU i nakon uspešnog procesa odobravanja vizuelnog identiteta³³, pripremljeni su standardni, ključni komunikacijski proizvodi - formulari za memorandume, materijal za štampu, imejl potpisi tima, vizit karte kao i informativna brošura Programa.³⁴

Postavljena je osnovna verzija [veb sajta Programa EU PRO Plus](#) koja će vremenom biti prilagođena u skladu sa sugestijama DEU i MEI, kao i prema preporukama Evaluacije komunikacione strategije prethodnog programa.

[Događaj povodom obeležavanja početka Programa EU PRO Plus](#) održan je 14. aprila onlajn, okupivši preko 250 učesnika a zatim je deljen putem digitalnih kanala korišćenjem YouTube linka koji je od tada generisao 830 pregleda i putem Fejsbuk objave koja je podeljena 15 puta i stigla je do više od 31.000 ljudi.

Pored toga, početak Programa promovisan je [saopštenjem za javnost](#) koje je generisalo značajno medijsko izveštavanje³⁵ u vidu 60 medijskih izveštaja (18 ili 30% objavljenih u nacionalnim medijima), kao i jednim intervjoum za medije organizovanim za menadžera projekta.

Svi kanali društvenih mreža EU PRO³⁶ su prenamenjeni i rebrendirani vizuelnim elementima EU PRO Plus kako bi se obezbedio nastavak rada na povećanju broja pratilaca koji je postignut tokom trajanja prethodnog programa. Aktivnost u prelaznom periodu je održana deljenjem uspešnih priča iz EU PRO programa relevantnih za planirane aktivnosti EU PRO Plus sa fokusom na lokalnu infrastrukturu i podršku MSP, čime se povećava interesovanje javnosti za podršku EU na lokalnom nivou kroz dodelu bespovratnih sredstava.

U periodu od aprila do 21. maja 2021. godine, takođe kao deo inicijalnih aktivnosti terenskog rada, zajedno sa EU PRO Programom i u bliskoj saradnji sa timovima za komunikaciju i vidljivost DEU i MEI, organizovano je [lokalno medijsko takmičenje](#)³⁷. Pored promocije uspešnih projekata EU PRO, na takmičenju se od prijavljenih medija tražilo da u svojim medijskim izveštajima naglase da se podrška EU nastavlja kroz novi Program EU PRO Plus. Kao rezultat toga, ukupno 26 medijskih priloga koji su ispunjavali uslove naglasilo je podršku EU lokalnom nivou, počevši od podrške bespovratnim

³¹ Rezime preporuka za Strategiju komunikacije EU PRO Plus može se naći u Aneksu IV Prilog 1

³² Nacrt Inicijalnog plana terenskog rada može se naći u Aneksu IV Prilog 2

³³ Odobren vizuelni identitet EU PRO PLUS je predstavljen u Aneksu IV Prilog 3

³⁴ EPP_FS na engleskom može se naći u Aneksu IV Prilog 5

³⁵ Medijski izveštaji o onlajn događaju povodom obeležavanja početka Programa EU PRO Plus mogu se naći u Aneksu IV Prilog 6

³⁶ [Facebook](#), [Instagram](#), [Twitter](#), [Youtube](#)

³⁷ Poziv za dostavljanje priloga za medijsko takmičenje može se naći u Aneksu IV Prilog 4

sredstvima za preduzeća, do projekata socijalne infrastrukture i podrške ugroženima – što su teme koje će takođe biti obrađivane u okviru Programa EU PRO Plus.

Zaključci i preporuke

Opsežne konsultacije, istraživanja, praćenje dešavanja i analiza potvrđili su relevantnost i izvodljivost programa EU PRO Plus. Planirane aktivnosti i dalje su u skladu sa nacionalnim prioritetima i bave se primarnim potrebama ciljnih korisnika kada je u pitanju društveno-ekonomski razvoj.

Program je takođe identifikovao elemente koji bi mogli da povećaju njegovu relevantnost i izvodljivost i doprinesu održivosti rezultata.

- Da bi se obezbedila efikasnost u realizaciji i povećala relevantnost aktivnosti, kako je predviđeno Programskim dokumentom, Program predlaže pristup na dva koloseka koji podrazumeva sprovođenje ograničenog broja poziva za dostavljanje predloga projekata za OPP, MSP i lokalnu infrastrukturu kako bi se održao impuls stvoren prethodnim programom, uz postepeno uvođenje integralnog pristupa. Ovaj pristup je podržan istraživanjima i razgovorima koji ukazuju na to da većina LSU nema odgovarajuće kapacitete da odmah radi na integralnom i održivom teritorijalnom razvoju (ISTD). U okviru ovog koloseka će se takođe uzeti u obzir efekti kovida 19 što je opravdano jer je pandemija generalno smanjila budžete za lokalni razvoj. Drugi kolosek se odnosi na uvođenje i izgradnju kapaciteta za ISTD na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Mada će sve LSU i RRA na ciljnoj teritoriji imati koristi od određenih aktivnosti izgradnje kapaciteta, detaljna podrška će biti usmerena na ciljne teritorije i obuhvatiće izradu ISTD strategija. Pružanje kapitalne podrške bilo bi povezano sa napretkom u izgradnji kapaciteta, prvenstveno uzimajući u obzir status strategija i planova integralnog razvoja, i bila bi pružena kroz kombinaciju komplementarnih intervencija radi povećanja delotvornosti.
- Program može da podrži nacionalne institucije u koordiniranju pitanja lokalnog i regionalnog razvoja, uključujući ISTD. Uz puno poštovanje nacionalnog vlasništva, i uz konsultacije sa MEI, Program može da pruži tehničku podršku MEI za dalje unapređenje koordinacije nacionalnih, bilateralnih i međunarodnih donatora za lokalni i regionalni razvoj. Ova podrška može da obuhvati poboljšanje postojećih i/ili razvoj novih alata za unapređenje pristupa informacijama o lokalnim i regionalnim razvojnim projektima i mogućnostima finansiranja.
- Program takođe može da pruži podršku MEI i drugim ključnim nacionalnim partnerima u promovisanju nacionalnih javnih politika na lokalnom nivou, identifikaciji i razmeni najboljih praksi lokalnog razvoja i da obezbedi forum za LSU putem koga će moći da pruže povratne informacije zainteresovanim stranama na nacionalnom nivou. Program treba da podrži pripremu projekata, fokusirajući se na prioritetne intervencije koje mogu da doprinesu privrednom rastu. To se može učiniti kroz obezbeđivanje finansiranja za izradu studija opravdanosti i projekata za prioritetne razvojne projekte. Pored toga, iako mere izgradnje kapaciteta treba da budu fokusirane na ISTD, relevantno je uključiti oblasti vezane za identifikaciju i formulisanje projekata, projektne finansije, praćenje, evaluaciju i izveštavanje jer će to sa svoje strane povećati efikasnost i delotvornost ISTD intervencija i šire, aktivnosti za lokalni i regionalni razvoj.
- U svetu pandemije kovida 19, relevantnost Programa može biti ojačana prioritizacijom pojedinih segmenata planiranih aktivnosti. Na primer, fokusiranje na digitalizaciju i podršku u

transformaciji poslovnih aktivnosti kako bi ostale relevantne i izvodljive tokom pandemije, može da bude prioritetna podrška MSP u okviru Aktivnosti 2.2. Slično tome, obezbeđivanje okvira za unapređenje podrške za infrastrukturu u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite u odnosu na druge sektore predviđene za pružanje podrške namenjene lokalnoj infrastrukturi u okviru Aktivnosti 3.1, doneće veću vrednost za građane. Ova prilagođavanja se mogu izvršiti tokom procesa izrade poziva za dostavljanje predloga projekata.

- Relevantnost akcija koje bi doprinele digitalizaciji javnih usluga koje utiču na preduzeća, kao i u poslovanju preduzeća, demonstrirana je posebno u kontekstu krize izazvane kovidom 19 i potvrđena je od strane LSU i MSP, za vreme kovida 19. Stoga bi Program mogao da stavi jači naglasak na aktivnosti kojima se digitalizuju poslovne usluge i/ili podaci i razmotri blago povećanje finansiranja za njih.
- Konsultacije sa Ministarstvom za evropske integracije dale su snažnije usmeravanje Programa ka nastojanjima da se uspostavi nacionalni model za ISTD i uvođenje kohezione politike vezane za teritorijalne mehanizme. Konkretno, pojačana podrška Programa u sprovođenju analiza i studija koje će poslužiti kao izvor informacija za kreiranje nacionalnog modela biće od koristi za postizanje ciljeva u okviru Rezultata 1 Programa i pozitivno će doprineti opštem cilju Programa. Ovo se takođe odnosi na podršku LSU da uspostave modele integralnih teritorijalnih investicija (ITI) kao najkompleksnijeg teritorijalnog instrumenta za koji je potrebna standardizacija procesa. Pored toga, nalazi istraživanja LSU i RRA potvrđuju veliku potrebu za aktivnostima izgradnje kapaciteta koje bi obezbedile osnovu za izgradnju nacionalnog sistema za ISTD. To ukazuje na potencijalnu potrebu za obezbeđivanjem dodatnih sredstava za aktivnosti u okviru Rezultata 1.
- Program će možda imati priliku da pilotira deo programa dodele bespovratnih sredstava koji je predviđen u okviru Rezultata 1, Aktivnosti 1.3. Prema preliminarnoj proceni postojećih strategija sačinjenih u skladu sa teritorijalnim instrumentom za lokalni razvoj koji vodi zajednica (CLLD) i ulaznim elementima dobijenim od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, ovaj program dodele bespovratnih sredstava se može odvojiti od programa dodele bespovratnih sredstava za instrumente integralnih teritorijalnih investicija (ITI) i održivog urbanog razvoja (SUD) i sprovesti ranije tokom trajanja Programa. EU PRO Plus će dodatno proceniti koristi od usvajanja ovog pravca i ponovo proveriti sa ključnim zainteresovanim stranama da li treba napraviti promenu u pristupu.
- Na osnovu razgovora sa Ministarstvom privrede, uzimajući u obzir efekte vezane za kovid 19 na preduzeća, podrška Programa treba da da prioritet sektorima koji su više pogodjeni pandemijom. Pored toga, prilikom procene kapaciteta preduzeća da održe i povećaju svoju konkurentnost, biće uzete u obzir potencijalne finansijske teškoće tokom perioda pandemije, uz zadržavanje rizika na nivou kojim se može upravljati.
- Uvođenje tehničke pomoći za podršku projektima i ekonomске i socijalne infrastrukture prema potrebi doprineće održivosti projekata i poboljšati uticaj intervencija Programa. U tom smislu, treba razmotriti uvođenje aktivnosti dobrog upravljanja kao podrške projektima socijalne infrastrukture planiranim u okviru Rezultata 3, Aktivnosti 3.1 i stručne podrške razvoju industrijskih zona i drugih projekata poslovne infrastrukture planiranih u okviru Rezultata 2, Aktivnosti 2.1. Ovo se može postići obezbeđivanjem tehničke pomoći preko nacionalnih stručnjaka ili potencijalnim ispitivanjem mogućnosti uključivanja podrške kao dela pomoći koju bi lokalne samouprave obezbedile kroz bespovratna sredstva.

- Imajući u vidu pandemiju koja je u toku i promene prioriteta Vlade vezane za to, Program bi trebalo da omogući fleksibilnost kako bi se podržali naporl Vlade za prevenciju i oporavak od kovida 19, a da se pritom ne ugrozi svrha Programa. Pored toga, podrška koja je do sada pružena treba da bude uključena u aktivnosti Programa.
- U skladu sa razgovorima sa donatorom, pokazatelji matrice logičkog okvira Programa su ponovo procenjeni³⁸ i predložena je njihova revizija kako bi se omogućilo bolje merenje napretka u sprovođenju Programa. Program može da integriše identifikovane dodatke u svoj Plan praćenja bez odlaganja, dok formalne izmene LFM treba razmotriti i sprovести kroz izmene i dopune Programa, pošto je LFM sastavni deo Sporazuma o sprovođenju Programa.
- Kako su urbanističko planiranje i urbani razvoj pretežno u nadležnosti Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture (MGSI), uključujući sprovođenje Strategije održivog urbanog razvoja Republike Srbije do 2030. godine, uključivanje predstavnika MGSI u rad Upravnog odbora Programa može biti od koristi posebno za upravljanje sprovođenjem aktivnosti u okviru Rezultata 1. Pored toga, MGSI može da pruži doprinos realizaciji infrastrukturnih aktivnosti Programa.

LFM- Napredak u odnosu na pokazatelje³⁹

Opšti cilj:

Doprineti društveno-ekonomskom razvoju, prosperitetu i socijalnoj koheziji društva u Srbiji

- Izveštaj Svetske banke o uslovima poslovanja – udaljenost od referentne vrednosti (Distance to Frontier), 74. mesto do kraja Programa
- Do kraja Programa dostignuto 69. mesto u rangiranju na osnovu indeksa globalne konkurentnosti

Poseban cilj: Smanjiti društveno-ekonomske razlike u dva regiona u Srbiji

- Uvećan bruto domaći proizvod (BDP) kao procenat republičkog proseka u regionu Šumadije i Zapadne Srbije na 20 odsto
- Uvećan bruto domaći proizvod (BDP) kao procenat republičkog proseka u regionu Južne i Istočne Srbije na 14,2 odsto
- Broj nezaposlenih lica u regionu Šumadije i Zapadne Srbije smanjen na 101.760, od čega 47.380 žena i 54.380 muškaraca
- Broj nezaposlenih lica u regionu Južne i Istočne Srbije smanjen na 83.712, od čega 45.856 žena i 37.856 muškaraca

Rezultat 1. Poboljšano planiranje razvoja u ciljnim opštinama i uvođenje koncepta integralnog i održivog teritorijalnog razvoja (ISTD)

³⁸ Predložene izmene LFM mogu se naći u Aneksu V prilog 6

³⁹ Ova LFM je sačinjena za potrebe pojednostavljenog praćenja napretka u odnosu na indikatore. Kompletan LFM Programa se može naći u Aneksu V prilog 5

- Usvojeno najmanje 15 strategija lokalnog razvoja usklađenih sa ISTD metodologijama

Rezultat 2 Unapređeni ekonomski rast u ciljnim opštinama

- Otvoreno ili omogućeno otvaranje najmanje 300 radnih mesta
- Najmanje 500 početnika u poslovanju, mikro i malih preduzeća koja su imala koristi od aktivnosti Programa
- Omogućeno najmanje šest industrijskih investicija

Rezultat 3: Poboljšana socijalna infrastruktura i socijalna kohezija u ciljnim opštinama

- Najmanje 35.000 lica koristi unapređene javne objekte/usluge.

POSTIGNUTI REZULTATI

Objektivno proverljivi indikatori	Napredak ostvaren tokom izveštajnog perioda
Aktivnost 1.1 Predlozi za regulatorni i procesni okvir, uključujući upravljanje, koordinaciju, teritorijalne pristupe uvedene kako bi se omogućila priprema modela EU za teritorijalno planiranje, sačinjeni do kraja Programa	Sadržaj i metodologija za uporednu analizu odabralih država članica EU u pogledu korišćenja teritorijalnih instrumenata EU pripremljeni
Aktivnost 1.1 Pristupi praćenju, izveštavanju i evaluaciji vezani za ISTD model formulisani do kraja 2022. godine	Koncept poređenja različitih država članica EU u pogledu pristupa praćenju, izveštavanju i evaluaciji pripremljen kao osnova za definisanje nacionalnog modela
Aktivnost 1.2 Najmanje 40 zaposlenih iz MEI i institucija obučeno za razvoj nacionalnog ISTD sistema do sredine 2022. godine	Pokrenuta je izrada nacrta Procene potreba MEI za obukom u cilju izgradnje kapaciteta. Održane konsultacije sa MEI u vezi sa definisanjem obima.
Aktivnost 1.2 Najmanje 80% od 99 korisničkih LSU i 7 RRA imalo je koristi od intervencija izgradnje kapaciteta u vezi sa ISTD, uključujući modele EU za teritorijalno planiranje do sredine 2022. godine	Pripremljen program nastave i učenja za razvoj kapaciteta. Proces razvijanja kapaciteta obuhvata svih 99 LSU i 11 RRA u određenim segmentima, dok kompletan program obuke obuhvata LSU i RRA koje su uključene u najmanje 15 ISTD strategija.
Aktivnost 1.2 Najmanje jedan alat za prikupljanje, praćenje i razmenu podataka koji se odnose na ISTD razvijen ili poboljšan do kraja 2022. godine	Osmišljen je koncept ISTD platforme za umrežavanje.

Aktivnost 1.3 Realizacija najmanje 10 ISTD projekata koji proizilaze iz ISTD strategija, čije sprovođenje je podržano do kraja Programa	Održani sastanci sa ključnim zainteresovanim stranama na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou kako bi se potvrdila relevantnost akcije.
Aktivnost 2.1 Najmanje 6 projekata poslovne infrastrukture podržano do kraja Programa	Procena potreba sprovedena sa 50 LSU. Pripremljene preporuke za unapređenje PD
Aktivnost 2.1 Najmanje 10 projekata vezanih za usluge preduzećima podržano je do kraja Programa	Sprovedena procena potreba. Dalje konsultacije sa članovima Upravnog odbora i LSU će za rezultat imati razrađeniji predlog tokom trećeg tromesečja
Aktivnost 2.2 Podržano najmanje 100 početnika u poslovanju, preduzetnika i preduzeća do kraja 2022. godine	Održani sastanci sa zainteresovanim stranama, Ministarstvom privrede, Privrednom komorom Srbije i regionalnim razvojnim agencijama, organizovani sastanci i istraživanja MSP kako bi se potvrdila relevantnost akcije.
Aktivnost 2.2 Podržano najmanje 50 mladih preduzetnika i žena preduzetnica do kraja 2022. godine	Održani sastanci sa zainteresovanim stranama, Ministarstvom privrede, Nacionalnom službom za zapošljavanje i regionalnim razvojnim agencijama kako bi se potvrdila relevantnost akcije..
Aktivnost 2.2 Najmanje 200 ljudi koji će imati koristi od obuka za razvoj veština do kraja 2022. godine	Održani sastanci sa zainteresovanim stranama, Nacionalnom službom za zapošljavanje i regionalnim razvojnim agencijama kako bi se potvrdila relevantnost akcije.
Aktivnost 2.2 Podržano najmanje 10 projekata OPP do kraja 2022. godine	Održani sastanci sa zainteresovanim stranama, Ministarstvom privrede, Privrednom komorom Srbije i regionalnim razvojnim agencijama, organizovani sastanci i istraživanja MSP kako bi se potvrdila relevantnost akcije. PDP za OPP je pripremljen na osnovu podataka koje su pružile zainteresovane strane, naučenih lekcija iz EU PRO i rezultata istraživanja MSP i OPP.
Aktivnost 3.1 Najmanje 30 projekata socijalne infrastrukture realizovano do kraja 2022. godine	Procena potreba sprovedena sa 50 LSU. Poziv pripremljen. Nakon što ga UOP odobri, trebalo bi da bude objavljen do kraja juna 2021. godine
Aktivnost 3.2 Podržano najmanje 20 projekata OCD koji se odnose na usluge socijalne zaštite do kraja 2022. godine	U toku je izrada koncepta podrške Programa za usluge socijalne zaštite.